सरलीकृतः श्री सत्यनारायण पूजा विधिः

(नेपाली पद्य तथा व्रतकथा सहित)

- मधुसूदन सुवेदी

सरलीकृत

श्री सत्यनारायण पूजा विधिः

नेपाली पद्य तथा व्रत कथा सहितः

मधुसूदन सुवेदी
सानेपा, ललितपुर

सुवेदी प्रकाशन माला : साठियौं संस्करण

लेखक : मधुसूदन सुवेदी, सानेपा, ललितपुर
फोन ५५२५७९५,
मोवाईल ९८४१४१४९७२
ई–मेल : msubedi02@gmail.com
www.msubedi06.wordpress.com

प्रकाशकः श्रीमती सानुमैयाँ सुवेदी, वैकुण्ठ सुवेदी, दामोदर सुवेदी सानेपा, ललितपुर
फोन नं. ५५२५७९५

© सर्वाधिकार लेखकमा

संस्करण : दशौं – २०७३, फागुण
प्रकाशन प्रति : २००१

मुल्य रुः १५०।–

मुद्रकः परिचित छापाखाना, गोंगबु, काठमाडौं ।
फोन नं. ४३६५१०१

दुई शब्द

हृदयबिच अभीष्ट रूप धारी।
करबिच शङ्ख गदांबुज चक्र धारी॥
नलिन दल सरि प्रसन्न नेत्र।
प्रभुकन ध्यान म गर्दछु पवित्र॥

प्रातः स्मरणीय स्वर्गीय पूज्य पिता पं. रमानाथ सुवेदी तथा पूज्य दाजु पं. कोमल प्रसाद सुवेदीज्यू समेतको प्रेरणाबाट मैले धार्मिक पूजाविधिका केही पुस्तकहरू जसबाट धर्म, संस्कृति, कर्मकाण्ड तथा सदाचार लाई ह्रास हुनबाट केही हदसम्म भए पनि सहयोग होस बचोस भन्ने हेतुले हिन्दू सदाचार पद्धति, कर्मकाण्ड निर्देशिकाहरू सरलीकृत गरी–१) शारदीय दुर्गा पूजाविधिः, २) लक्ष्मी पूजाविधि, ३) अन्त्यपद्धति, ४) हिन्दू विवाहको इतिहास, ५) तर्पणैकोद्दिष्ट पार्वणैकपार्वणतीर्थश्राद्धविधि, ६) सनातन हिन्दू धर्म तथा संस्कार आदि ६ दर्जन पुस्तक लेखि प्रकाशन गर्दै आउदा धेरैको रुचि र चाहना देख्दा र सत्य नारायण पूजाविधिमा धेरैल राम्रो भावना महसूस गरकाले यो दशम संस्करण परिमार्जन सहित पुनः प्रकाशन गर्न लागेको हुँ।

मधुसूदन सुवेदी

विद्वान् स्मृतिकार व्याख्याताहरूले सस्कृत भाषामा भनेका वचनहरूलाई जोडजाड गरेर श्री सत्यनारायण व्रत कथा पूजाविधि संस्कृत र नेपाली श्लोकमा आवद्ध गरी सर्ब साधारणले वुझ्ने र कार्य गर्न सक्ने हिसावले सरलीकृत गरीएको पुनः छपाउन प्रयास गरेको छु।

कर्मकाण्डका पुस्तकहरू र कर्मकाण्ड गर्ने ब्राह्मणहरू नगण्य मात्रामा पाउन थालिएको अनुभव हुन लागेकाले सदाचारको जगेर्नाका लागि **"यो सत्यनारायण पूजाविधि"** पुस्तक थौरै पठन पाठन गरेका व्यक्तिहरू तथा साना तिना ब्राह्मणका बच्चाहरूले पनि यसलाई अवलम्बन गरी सजिलैसंग गर्न र गराउन सकुन् भन्ने र सदाचारलाई पनि लोप हुनबाट बचाई पुनर्जागरणको सूत्रपात हुन्थ्यो होला भन्ने उद्देश्यले यो पुस्तक तयार गरी प्रकाशनमा पञ्चम संस्करण ल्याउन लागिएको हो। यो पुस्तक प्रकाशनले जनमानसमा हिन्दू संस्कृति प्रतिको प्रगाढ आस्था अरु बढन जानुका साथै सबैको सेवा गर्ने प्रवल इच्छा आकाँक्षा हामीमा बद्दै गई यस्तै अरु कर्मकाण्डका पुस्तकहरू सरलीकृत गरी प्रकाशनमा ल्याउन अझ थप प्रेरणा सबैबाट पाउदै जाने विश्वास लिएको छु।

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

धर्म शास्त्रको उद्देश्य मुख्य रूपमा मानव आचरणलाई नियमित र नियन्त्रित गर्नमा निहित रहेको पाईन्छ। हरेक मानिसको अन्तिम उद्देश्य मोक्ष प्राप्त गर्नु हो। मोक्ष प्राप्त गर्नका लागि धर्मशास्त्रहरूले कर्तव्य तोकेका छन्। धर्म शब्दले असल कुरा धारण गर्नु वा कुनै कर्तव्य गर्नु भन्ने कुरा जनाउदछ। तसर्थ हिन्दू दर्शनमा धर्मको स्थान सर्वोपरि र व्यापक छ। भृगु मुनिले भारद्धाज ऋषिसङ्ग यो पृथ्वीलाई लक्ष गरी भन्न भान्नो थियो। "कर्मभूमिरियम्" ... ब्रह्माण्ड सृष्टि कर्म के आधारमा खडा छ। अरु त के कुरा स्वयं भगवान् कर्मशील हुनुहुन्छ। यसप्रकार राम्ररी विचार गऱ्यो भने स्पष्ट थाहा हुन आउदछ की सबै जीव कर्म क्षेत्रको कीरा हो। सुत्ने देखि लिएर स्नान, भोजन, पाठपूजा, कर्मकाण्ड आदि नित्य कर्म, नैमित्तिक कर्म र काम्य कर्म जति गर्नुपर्ने क्रिया छन् ती सबै कर्मका अङ्ग हुन्।

कर्म गरे मात्र मोक्ष प्राप्त हुन्छ किनभने यो जीवनको एक मात्र उद्देश्य विश्वव्यापी साक्षात् सच्चिदानन्द प्रभुको प्राप्ति मात्रको हो। उनको अवलम्वन र उनको स्मरण मुक्ति मार्ग पार गर्ने पुल हो। अतः श्री नारायण

भगवान्को मुखार विन्दबाट यो कलियुगमा मुक्ति वा मोक्ष प्राप्त गर्न थोरै धन र कम समयमा इच्छा सिद्धि फल प्राप्त गर्ने एउटै उपाय हो श्री सत्यनारायण भगवानको सके प्रत्येक संक्रान्ति, अन्यथा वर्षको एक पटक संक्रान्ति, एकादशी , पूर्णिमा वा अन्य कुनै दिनमा आफ्नो इष्ट मित्र, बन्धुवान्धव, गुरु पुरोहित आदिलाई निमन्त्रणा गरी भित्री हृदयदेखि नै श्री सत्यनारायणको स्मरण गरी भक्तिपूर्वक पूजा, भजन कीर्तन गरेमा धन सम्पति लगायत आफूले चाहेको फल प्राप्त गर्ने एक मात्र उपाय श्री सत्यनारायण भगवान्को पूजा आराधना नै हो भनी श्री नारदजीलाई बताई बक्सेको यो अमूल्य विधिलाई हामी सबैले अवलम्बन गर्न सजिलो होस् भन्ने अभिप्रायले यो पुस्तक तयार पारिएको हो। जुन मानिस समस्त प्राणिलाई भगवान्को छाया देख्दछ र सबै प्राणि ईश्वरको अंशस्वरूप मान्दछ त्यही नै भगवान्को परम भक्त हो। यही विचार गरेर सबैले परोपकार कार्य तथा भगवान्को प्राप्तिको लागि श्री सत्यनारायणको पूजा आराधना गरौं यसैमा सबैको भलाई र कल्याण छ।

यस पुस्तक प्रकाशन गर्नमा सहयोग गर्ने श्रीमती सानुमैयाँ सुवेदी, वैकुण्ठ तथा दामोदर सुवेदी तथा छापाखानाका सञ्चालक श्री कान्छा श्रेष्ठ र प्रेस प्राविधिक कर्मचारीहरू प्रति पनि आभार प्रकट गर्दछु। कहि त्रुटि भए सो अर्को दशौं संस्करणमा सच्याउन सुझाव समेतको आशा गर्दछु। प्रथम संस्करणमा संलग्न लेखक पं. दामोदर ढुंगानाज्यू स्वर्गारोहण हुनुभएकोले उहाँको आत्माको चीरशान्तिको कामना गर्दछु।

मधुसूदन सुवेदी

श्रीः—

सत्यनारायण पूजामा दीप, कलश, गणेश पूजा, अर्घपूजा, कर्मपात्र विधि लेखिएको छ। अरु जति पूजाविधिहरू लेखिन्छन् विधान त्यही नै हो फरक हुदैन विशेष कर्म अनुसार बचन फरक पर्दछ। कामको नाम संलग्न गर्ने र शुरु गरिने कामलाई कर्मणि, काम भइसकेपछि कर्मणः, भरे भोलीसम्म हुने कामलाई करिष्यमाण, भइसकेको छ भने कृतैतत् गरीसकेपछि कृतस्य शब्दहरू प्रयोग गर्नु पर्ने हुन्छ पढेका व्यक्तिले केही अनुभव गरे पछि धेरै मात्रामा बुझिन्छ (कर्मणो गहना गतिः)

कामको नामको शब्द यस किसिम हुन्छ।

शुरुगर्ने कामलाई— कर्मणि, काम भैसकेपछि— कर्मणः

भरे भोलीसम्म हुने कामलाई— करिष्यमाण, काम भैसकेको छ भने— कृतैतत्, काम गरि सकेपछि — कृतस्य

आवश्यक सामग्रीहरू

१. केशरी, २. अवीर , ३. सिन्दूर, ४. जौ तिल, ५. बती, ६. धूप ७.कपूर, ८.पञ्चपल्लव, ९.सर्वोषधी, १०.पञ्चरत्न, ११. सुनको प्रतिमा, १२. रायो सर्स्यिुँ, १३. सिंगो सुपारी, १४. दूध, दही, घ्यू, मह, चिनी, १५. रातो सेतो वस्त्र, १६. नारायणलाई वस्त्र, १७. लक्ष्मीलाई वस्त्र, सौभाग्य, ऐना, चुरा आदि १८. चमर् पङ्खा, १९. जनै, २०. तुलसी पत्र, २१. नैवेद्यमा अपुङ्गो (अपूर्व) (अपूप), विभिन्न थरिका फलफूलहरू, पक्वान्न, मिष्ठान्न, २२. सिंगो नरिवल, २३. पान मसला आदि

रेखि हाल्ने तरिका

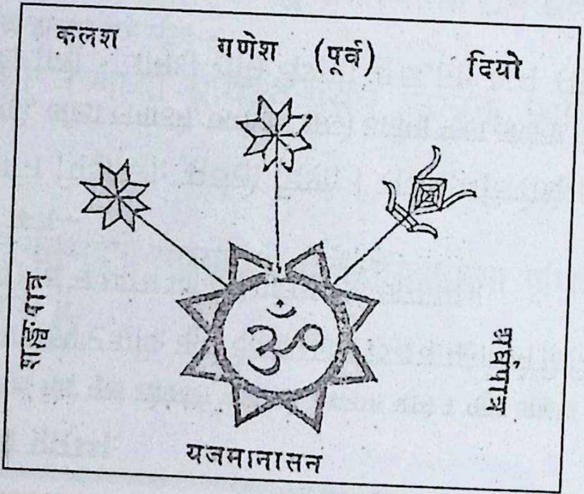

सत्य नारायण पूजाविधि प्रारम्भः

अब शुद्ध कपडा लगाई हात गोडा धोई मुख खोकलि पूजा गर्ने स्थानमा बस्ने र फूल अक्षता लिई आसनमा छुने मन्त्रः—

ॐ आसन मित्यस्य मेरुपृष्ट ॠषिः कूर्मो देवता सूतलं छन्द कमलासने विनियोग ॐ पृथ्वि त्वया धृता लोका देवि त्वं विष्णुना धृता। त्वं च धारय मांनित्यं पवित्रं कुरु चासनम्॥

सर्स्यू र अक्षता वरिपरि छर्ने मन्त्र—

अपसर्पन्तु भूतानि पिशाचाः सर्वतो दिशः। सर्वेषामविरोधेन पूजाकर्म समारभे॥

अब दियो बालि आचमन गर्ने, औठीं लगाउने, कर्मपात्र राख्ने ठाउँमा फूल अक्षता लिई छुने मन्त्र—

ॐ स्योना पृथिवीनो भवानृक्ष रानि वेशनी यच्छानः शर्म सप्रथा॥ आधार स्थानाय नमः॥

सरलीकृत सत्यनारायण पजाविधि

मधुसूदन सुवेदी

अब तामाको कर्मपात्र वा यथोचित पात्रराखि कर्मपात्रमा जल हाल्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ शन्नो देवी रभिष्टयऽआपो भवन्तु पीतये शँय्यो रभि स्रवन्तुनः ॥

अब कुशको टुक्रा र पवित्र हाल्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ पवित्रेस्थो वैष्णव्यौ सवितुर्वःप्रसव ऽउत्पुना म्यच्छिद्रेण पवित्रेण सूर्यस्य रश्मिभिः ॥

जौ हाल्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ यवोसियवयास्मद्द्वेषो यवयाराती र्दिवेन्तरिक्षायत्वा पृथिव्यैत्वा शुन्धन्ताँल्लोकाः पितृषदनाः पितृषदनमसि ॥

तिल हाल्दा भन्ने मन्त्र—

ॐ तिलोसि सोमदैवत्यो गोसवो देव निर्मितः। प्रत्नमद्भि पृक्तः स्वधया पितृँल्लोकान् पृणाहिनः ॥

अक्षता हाल्दा भन्ने मन्त्र—

ॐ अक्षन्नमीमदन्त ह्यवप्प्रियाऽअधूषत।

अस्तोषतस्वभानवोविप्रानविष्टयामतीयो जान्विन्द्रतेहरीः ॥

फूल हाल्दा भन्ने मन्त्र—

ॐ श्रीश्चते लक्ष्मीश्च पत्क्न्या वहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणिरूप मश्विनौ व्यात्तम्।

इष्णन्निषाणामुम्मऽ इषाणसर्वलोकम्मं ऽइषाण ॥

चन्दन हाल्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ गन्धद्वारान् दुराधर्षान्नित्यपुष्टां करीषिणीम् ।

ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वयेश्रियम् ॥

अब दाँया हात घोप्ये गरि बुढि औंला र साहिलि औंलाले चलाउने मन्त्र–

ॐ यद्देवा देवहेडनन्देवासश्चकृमावयम् अग्निर्मातस्मादेन सोविश्वान्मुञ्चन्त्वꣳ हसः ॥ ॐ यदिदिवायदिनक्तमेनाꣳ सिचकृमावयम् ॥ वायुर्मा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳ हसः ॥ ॐ यदि जांग्रद्यदिस्वप्न ऽएनाꣳ सिचकृमावयम् ॥ सूर्य्योमा तस्मादेनसो विश्वान्मुञ्चत्वꣳ हसः ॥

कर्मपात्रबाट तीन टुक्रा कुश लिई सामाग्री र आफूलाई मार्जन गर्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ अपवित्रः पवित्रो वा सर्वा वस्थांगतो ऽपिवा । यः स्मरेत्पुण्डरीकाक्षं स बाह्याभ्यन्तरः शुचिः ॥ ॐ पुण्डरी काक्षः पुनातु ३ ॐ पुण्डरी काक्षाय नमः ३ ॥

अब प्रायश्चित्त गोदान गर्ने– गाईको मूल्य कल्पना गरी बोहोतामा छुट्याउने र पूजा गर्ने–

ॐ नमो गोभ्यः श्रीमतीभ्यः सौरभेयीभ्य एव च । नमोब्रह्म सुताभ्यश्च पवित्राभ्यो नमोनमः ॥ ॐ इरावतीधेनुमती हि भूतᳲ सुयवसिनी मनवेदशस्या । व्यस्कभ्नारोदसी विष्णवेतेदाघर्त्थ पृथिवी मभितो मयूखैः स्वाहा ॐ गवेनमः ।

अब ब्राह्मणलाई टिका लगाई दिने–ब्राह्मणले भन्ने–

ॐ आकृष्णेनरजसा वर्तमानो निवेशयन्न मृतम्मर्त्यञ्च ॥ हिरण्ययेनसविता रथेना देवोयाति भुवनानिपश्यन् ॥

अब गोदानमा रहेको कुशले आफ्नो शरीरमा त्यहिको जलले तर्पण गर्न सेचन गर्ने र भन्ने–

ॐ मनो मे तर्पयत वाचम्मे तर्पयत प्राणम्मे तर्पयत चक्षुर्म्मे तर्पयत श्रोत्रम्मे तर्पयतात्मानम्मे तर्पयत प्रजाम्मे तर्पयत पशून्मे तर्पयत गणान्मे तर्पयत गणामे मा वितृषन्॥

अब कुश त्यो त्यहीं छोडि कर्मपात्रबाट जौ तिल कुश लिई सङ्कल्प पढ्ने–

हरिः ॐ तत्सत् ३ ॐ विष्णुः ३ ॐ पुराण पुरुषोत्तमाय नमः अद्य श्रीमद्भगवतो महापुरुषस्य विष्णो राज्ञया प्रवर्त मानस्य सकल जगत्सृष्टिकारिणो ब्रह्मणो द्वितीय प्रपार्धे श्रीश्वेत वराह कल्पे वैवस्वत मन्वन्तरे अष्टा विंशति तमे कलौ कलियुगे प्रथम चरणे नेपाल देशे जम्बू द्वीपे आर्यावर्तान्तर्गत हैमपर्वतैक देशे पाशुपत क्षेत्रे पशुपत्यादि अमुकदिग्भागे वाग्मत्यादि अमुकदिग्भागे अमुकपुण्यक्षेत्रे अमुकग्रामे वा नगरे षष्टि संवत सराणां मध्ये अमुकनामसंवत्सरे

अमुकअयने अमुकऋतौ अमुकमासे अमुकपक्षे अमुकवासरे अमुकपुण्यतिथौ योगवार लग्नकरण मुहूर्तान्वितायाम् अद्येह अमुकराशिस्थिते सवितरि अमुकराशिस्थिते चन्द्रमसि अमुकराशिस्थिते देवगुरौ अन्येषु शेषेषु ग्रहेषु यथा यथा स्थान स्थितेषु सत्सु एवं ग्रहगण विशेषेण विशिष्टायाम् अद्येह अमुकगोत्रोत्पन्नस्य अमुकप्रवरस्य माध्यन्दिनीय वाजसनेय शाखाध्यायिन अमुकशर्मणो मम (वा देव्या, मम वा गुप्तो) मनो ऽ भिलषित सिद्ध्यर्थम् सकल पाप क्षय धन धान्यायुरारोग्य प्राप्ति पूर्वक सत्यपुर प्राप्ति कामनया दीप कलश गणेश पूजन पूर्वक सावरण सवाहन सायुध रमा सहित श्री सत्यनारायण पूजन कर्मणि यथोक्त नियमाकरण जन्य प्रत्यवाय निरसन पूर्वकम् अधिकारता सिद्धये पाञ्च भौतिक स्थूल शरीर शुध्यर्थम् इमां प्रायश्चित्तीभूतां गां रुद्र देवतां तथा तन्मूल्यो पकल्पित राजनामाङ्कित द्रव्यं वनस्पति दैवतं अमुकगोत्राय सुपूजिताय

ब्राह्मणाय प्रायश्चित्त निमित्तक गोदान त्वेन तुभ्यमहं संप्रददे तत्सत् न मम ॥ भनी ब्राह्मणलाई कुश दिने।

फूल अक्षता लिएर गाईको प्रार्थना गर्ने–

कपिले सर्व देवानां पूजनीया ऽसि रोहिणि।
तीर्थ देवमयी यस्मात् तस्मात् शान्तिं प्रयच्छमे॥
गावो ममाग्रतः सन्तु गावोमे सन्तुपृष्ठतः।
गावोमे हृदये सन्तु गवांमध्ये बसाम्यहम्॥
पूजितासि वसिष्ठेन विश्वामित्रेणधीमता।
सुरभि हरमेपापं यन्मया दुःस्कृतं कृतम्॥

दान प्रतिष्ठा रुपैयाँलाई पूजा गरी कुशको टुक्रा लिई दान प्रतिष्ठा समाउने–

अद्य कृतैतत् प्रायश्चित्त गोदान कर्मणःप्रतिष्ठा साङ्गता सिध्यर्थं अमुकगोत्राय अमुकशर्मणे सुपूजिताय ब्राह्मणाय गोदानदान दान प्रतिष्ठा त्वेन तुभ्य महं संप्रददे तत्सत् न मम ॥ ॐ स्वस्ति प्रतिवचनम् ॥

अब जलले प्रदक्षिणा गर्ने–

ॐ यानि कानि च पापानि जन्मान्तर कृतानि च ।
तानि सर्वाणि नश्यन्तु प्रदक्षिण पदे पदे ॥

अब अलि पर सारि नमस्कार गर्ने–

ॐ नमस्ते कपिले देवि सन्सारार्णाव तारिणि ।
द्विजेन्द्राय ददामित्वां प्रसन्ना भव सर्वदा ॥

अब ब्राह्मणले अभिषेक गर्ने–

ॐ कोदात् कस्मा अदात् कामोदात्। कामायादात् कामोदाता कामः प्रतिग्रहीता कामै तत्ते ॥ हरिः ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्षꣳ शान्तिः पृथिवी शान्तिरापः शान्ति रोषधयः शान्तिः। वनस्पतयः शान्ति र्विश्वेदेवाः शान्तिर्ब्रह्मशान्तिः सर्वꣳ शान्तिः शान्तिरेवशान्तिः सामाशान्तिरेधि ॥

नमस्कार गर्ने–

श्री गणेशाय नमः। श्री गुरुभ्यो नमः। श्री कुलदेवताभ्यो नमः। श्री इष्टदेवताभ्यो नमः ॥ श्री स्थानीय देवताभ्यो नमः। श्री ग्राम देवेभ्यो नमः ॥

प्रतिज्ञा सङ्कल्प– जौ, तिल, कुश, जल, लिने–

हरिः ॐ तत्सत् ३ ॐ विष्णुः ३ पूर्व सङ्कल्प सिद्धिरस्तु अद्येह अमुकगोत्रः अमुकप्रवरः अमुकशर्माहं (वर्माहं, वा गुप्तोह) मम सपरिवारस्य सकलदुरितक्षयसर्वारिष्ट शान्ति पूर्वक पुत्रपौत्राद्यनेक विविध धनधान्याद्यायुरारा ग्यैश्वर्याभिवृद्ध्यर्थं समस्त मनोवाञ्छासिद्धिपूर्वक श्रीपरमेश्वर प्रीत्यर्थ सत्यपुरवास प्राप्तिकामनया च यथामिलितोपचारै र्दीप कलश गणेशाङ्ग देवता पूजनपूर्वक रमासहित श्री सत्यनारायण पूजनं तत् कथा श्रवणञ्च करिष्ये।

वरण सङ्कल्प– जौ तिल कुश जल लिई पूजाको सामाग्री उठाउने–

हरिः ॐ तत्सत् पूर्व सङ्कल्प सिद्धिरस्तु पूर्वोक्त कर्मणि तत्कर्म कर्तृकं ब्राह्मणम् एभिश्चन्दन गन्ध पुष्पाक्षता दिभिः अहं वृणे–ॐ वृतोस्मि प्रतिवचनम् यथाविहित कर्मकुरु ॐ करवाणि प्रतिवचनम्॥

अब उक्त पूजा थालिबाट फूल अक्षता गणेशलाई चढाउदा भन्न मन्त्र–

ॐ श्रीमन्गणाधि पतये नमः ॥ ब्राह्मणलाई पनि टीका लगाई दिने।

अब अर्घ स्थापना गर्ने–

त्यसमा पञ्चामृत कुशको टुक्रा, जौ, तिल, दूवो, केरा, सस्यूँ, हालि फूल अक्षताले पूजा गर्दा भन्ने–

ॐ गङ्गेच यमुने चैव गोदावरि सरस्वति।
नर्मदे सिन्धोकावेरि जलेस्मिन्सन्निधिं कुरु ॥
ॐ अर्घा धारा धिष्ठातृ देवेभ्यो नमः ॥

धर्मप्रद–ॐ दशकलात्मने वह्नि मण्डलाय नमः ॥
अर्थप्रद–ॐ द्वादश कलात्मने सूर्यमण्डलाय नमः ॥
कामप्रद–ॐ षोडश कलात्मने चन्द्र मण्डलाय नमः ॥

अब धेनु मुद्रा, मत्स्य मुद्रा, शङ्ख मुद्रा, अङ्कुश मुद्रा, अर्घमा देखाउने ॥ अब शङ्खको अर्घ पनि विधिपूर्वक पूजा गर्ने –

ॐ शङ्खादौ चन्द्र दैवत्यं कुक्षौ वरुण देवता ।
पृष्ठे प्रजापतिश्चैव तस्मात् शङ्खं प्रपूजयेत् ॥

अब फूल अक्षता लिई दियोलाई छुने –

भो दीप नारायण इहागच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो वरदो भव मम पूजां गृहाण ॥ भनेर आवाहन गर्ने अनि– पाद्यं समर्पयामि दीपनारायणाय नमः त्यस्तै– अर्घ्यम्, आचमनीयम्, पञ्चामृतम्, शुद्धोदक स्नानम्, वस्त्रं, चन्दनम्, सिन्दूरम् अवीरचूर्णम्, तिलान्, यवान्, अक्षतान्, पुष्पं समर्पयामि दीपनारायणाय नमः ॥ भन्न र चढाउने।

दीप प्रार्थना—

भो दीप त्वं परब्रह्म ह्यन्धकार विनाशकम् ।
अत स्त्वँ पूजयिष्यामि दीप ज्योति र्नमोऽस्तु ते ॥
ॐ शुभं भवतु कल्याणमारोग्यं धन सम्पदः ॥
मम पापविनाशाय दीपज्योति र्नमोऽस्तु ते ॥

अब कलश पूजा

पहिले फूल अक्षता लिई कशलनेर भूमिमा छुने—

ॐ भूरसि भुमिरस्यदितिरसि विश्वधाया विश्वस्य भूवनस्य धर्त्री। पृथिवीँय्यच्छ पृथिवीन्दृᳪ हपृथिवीम्माहिᳪ सीः ॥

अब धानमा छुने–

ॐ धान्यमसि धिनुहिदेवान्प्राणाय त्त्वोदानायत्त्वाव्यानायत्त्वा। दीर्घामनुप्प्रसितिमायुषे धान्देवो वः सविताहिरण्यपाणिः प्प्रतिगृभ्णात्वच्छिद्द्रेण पाणिना चक्षुषेत्वामहीनांपयोसि ॥

अब कलशमै छुने–

ॐ आजिघ्रकलशम्मह्यात्वा विशिन्त्विन्दवः । पुनरुर्ज्जानि वर्तस्यसानः सहस्रन्धुक्क्षोरुधारा पयस्वती पुनर्म्माविशता द्रयिः ॥

अब जलले भर्ने–

ॐ बरुणस्योत्तम्भनमसि बरुणस्य स्कम्भसर्ज्जनीस्त्थो बरुणस्यऽ ऋतसदन्यसि ब्वरुणस्य ऽऋतसदनमसि ब्वरुणस्य ऽऋत सदनमासीद ॥

अब सर्वौषधी कलशमा राख्ने–

ॐ याऽ ओषधीः पूर्व्वाजाता देवेब्भ्य स्त्रियुगम्पुरा
मनैनु वब्भ्रुणामहꣳ शतन्धामानि सप्त च ॥

अब पञ्च रत्न राख्ने–

ॐ हिरण्यगर्ब्भः समवर्त्तताग्रे भूतस्यजातः पतिरेक ऽआसीत् ।
सदाधार पृथिवींन्द्यामुतेमाङ्कस्मै देवाय हविषा व्विधेम ॥

अब सिङ्गो सुपारी अथवा फल राख्ने–

ॐ याः फलिनीर्य्या ऽअफलाऽअपुष्पा याश्च
पुष्पिणीः । बहस्पतिप्प्रसूतास्तानोमुञ्चत्वꣳ हसः ॥

अब जौ राख्ने–

ॐ ओषधयः समवदन्त सोमेन सहराज्ञा ।
यस्मै कृणोति ब्राह्मणस्तꣳ राजन्पारयामसि ॥

अब चन्दनले कलश सिंगार्ने–

ॐ गन्धद्वारान्दुराधर्षान्नित्य पुष्टां करीषिणीम् ।
ईश्वरीं सर्वभूतानां तामिहोपह्वये श्रियम् ॥

अब दूवो राख्ने–

ॐ काण्डात् काण्डात् प्ररोहन्ति परुषः परुषस्परि ।
एवानो दूर्वे प्रतनु सहस्रेण शतेन च ॥

अब सात ठाउँको माटो हाल्ने मन्त्र–

ॐ स्योनापृथ्वीनोभवानृक्षरा निवेशनी ।

यच्छानः शर्म्म सप्प्रथाः ॥

अब पञ्च पल्लव राख्ने–

ॐ अश्वत्थेवो निषदनम्पर्णे वो बसतिष्कृता ।

गोभाज ऽइत्किलासथ यत्सनवथ पूरुषम् ॥

अब वस्त्र चढाउने–

ॐ बृहस्पते ऽअति यदर्य्यो ऽअर्हाद्द्युमद्विभाति क्क्रतुमज्जनेषु । यद्दीदयच्छवसऽ ऋतंप्रजात तदस्मासु द्रविणन्धेहिचित्रम् । उपयामगृहीतोसि बृहस्पतये त्वैषते योनिर्बृहस्पतयेत्वा ॥

अब आँप चाँप पिपलको पात हाल्ने–

ॐ अम्बे ऽअम्बिकेऽम्बालिके न मा नयति कश्चन।

ससस्त्यश्वकः सुभद्रिकाङ्काम्पीलवासिनीम्॥

अब फूल अक्षता लिएर कलशमा वरुणलाई आवाहन गर्ने छुने र भन्न–

ॐ तत्त्वायामि ब्रह्मणा वन्दमानस्तदाशास्ते यजमानो हविर्भिः अहेड मानो वरुणेह वोद्‌ध्युरुशꣳ समानऽ आयुःप्प्रमोषी॥ भो वरुण इह आगच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदोभव। अब क्रमैसँग– पाद्यं समर्पयामि ॐ वरुणाय नमः, अर्घ्यं समर्पयामि, आचमनीयम् समर्पयामि, पञ्चामृतम्, शुद्धोदक स्नानम्, इदं लेपनं चन्दनं , सिन्दूरम् अवीरचूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि वरुणाय नमः भो वरुण पूजितोसि क्षमस्व॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

कलशमै तीर्थको आवाहन गर्ने पूजा गर्ने–

सर्वे समुद्राः सरितस्तीर्थानि जल दानदाः ।
आयान्तु यजमानस्य दुरित क्षयकारकाः ॥

पाद्यम् समर्पयामि सकल तीर्थेभ्यो नमः, अर्घ्यम्, आचमनीयम्, पञ्चामृतं, शुद्धोदक स्नानम्, इदं लेपनं चन्दनम्, इमानि पुष्पाणि समर्पयामि सकल तीर्थेभ्यो नमः ॥ भो सकलतीर्थानि पूजिताःस्थ क्षमध्वम् ॥ भनी पूजा गर्ने ॥

कलशको मुखदेखि पिंधसम्म छुने–

ॐ कलशस्य मुखे विष्णुः कण्ठे रुद्रः समाश्रितः ।
मूले त्वस्य स्थितो ब्रह्मा मध्ये मातृगणाः स्मृताः ॥
कुक्षौतु सागराः सप्त सप्तद्वीप वसुन्धरा ।

ऋग्वेदोऽथ यजुर्वेदः सामवेदोप्यथर्वणः ॥
अङ्गश्च सहिताः सर्वे कलशन्तु समाश्रिताः ॥
ॐ सर्वेसमुदाः सरितस्तीर्थानि जलदानदाः ।
आयान्तु यजमानस्य दुरित क्षयकारकाः ।

फूल अक्षता लिएर कलशको प्रार्थना गर्ने—

ॐ नमो नमस्ते स्फटिक प्रभाय सुश्वेत हाराय सुमङ्गलाय ॥ सुपाश हस्ताय जलासनाय जलाधिनाथाय नमो नमस्ते ॥ ॐ देवदानवसंवादे मथ्यमाने महोदधौ । उत्पन्नोऽसि तदा कुम्भ विधृतो विष्णुना स्वयम् ॥ त्वत्तोये सर्वतीर्थानि देवाः सर्वे त्वयि स्थिताः । त्वयि तिष्ठन्ति भूतानि त्वयि प्राणाः प्रतिष्ठिताः ॥ शिवः स्वयं त्वमेवाऽसि

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

विष्णुस्त्वं च प्रजापतिः। आदित्या वसवो रुद्रा विश्वेदेवाः सपितृकाः॥ त्वयि तिष्ठन्ति सर्वेऽपि यतः कामफलप्रदाः। त्वत्प्रसादादिमं यज्ञं कर्तुमीहे जलोद्भव॥ सान्निध्यं कुरु देवेश प्रसन्नो भव सर्वदा। पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि कलशाधिष्ठातृ सकल देवेभ्यो नमः ॥

गणेश पूजा

फूल अक्षता लिई छुने–

भो गणपते इह आगच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरो भव सुप्रसन्नो भव वरदो भव मम पूजां गृहाण। भनेर आवाहन गर्ने अनि –पाद्यम्, अर्घ्यम्, आचमनीयम्, पञ्चामृतम्, शुद्धोदक स्नानम्, वस्त्रम्, यज्ञोपवीतम्, चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीरचूर्णम्, तिलान्, यवान्, अक्षतान्, पुष्पम्, रक्तपुष्पम्, रक्तचन्दनं, दूर्वाङ्कुरम्, समर्पयामि गणाधिपतये नमः॥ भनेर चढाउने॥

अब नरिवल अथवा फल लिएर चढाउँदा भन्ने–

ॐ रक्ष रक्ष गणाध्यक्ष रक्ष त्रैलोक्य रक्षक।
भक्ताना मभयं कर्ता त्राता भव भवार्णवात्॥
द्वैमातुर कृपासिन्धो षाण्मातुराग्रजप्रभो।
वरदस्त्वं वरं देहि वाञ्छितं वाञ्छितार्थद॥
अनेन फल दानेन फलदोस्तुसदाममम॥

फलं समर्पयामि गुरु गणाधिपतये नमः॥

अब फूल अक्षता लिई प्रार्थना गर्ने–

यंब्रह्म वेदान्त विदो वदन्ति, परं प्रधानं पुरुषं तथान्ये। विश्वोद्भव कारण मीश्वराय तस्मै नमो विघ्न विनाशकाय॥ श्री मद्गणपतये नमः॥

अब दूवो र अक्षता लिई तलको नामै पिच्छे चढाउने—

ॐ गणञ्जयाय नमः,	ॐ गणपतये नमः,	ॐ हेरम्वाय नमः,
ॐ धरणी धराय नमः,	ॐ महा गणपतये नमः,	ॐ लक्षप्रदाय नमः,
ॐ क्षिप्र प्रसादनाय नमः,	ॐ अमोघ सिद्धये नमः,	ॐ अमिताय नमः,
ॐ मन्त्राय नमः,	ॐ चिन्तामणिनिधये नमः,	ॐ सुमङ्गलाय नमः,
ॐ बीजाय नमः,	ॐ आशापूरकाय नमः,	ॐ वरदाय नमः,
ॐ शिवाय नमः,	ॐ काश्यपाय नमः,	ॐ नन्दनाय नमः,
ॐ वाक्सिद्धये नमः,	ॐ ढुण्डये नमः,	ॐ विनायकाय नमः, ॥

अब फेरी फूल अक्षता लिई कलशको मुखमा छुने–

ॐ गणपत्यादि वनस्पत्यन्त सकल देवताः इहागच्छन्तु इहतिष्ठन्तु मम पूजां गृह्णन्तु यावत् पूजां करोमि तावत् यूयं सुस्थिरा भवन्तु सुप्रसन्ना वरदा भवन्तु। पाद्यं समर्पयामि गणपत्यादि वनस्पत्यन्त देवेभ्यो नमः अर्घ्यम्, आचमनीयम्, पञ्चामृतम्, शुद्धोदक स्नानम्, इदं लेपनम्, चन्दनम्, सिन्दूरम्, अवीरचूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि गणपत्यादि वनस्पत्यन्त देवेभ्यो नमः ॥

अब फूल अक्षता लिई कलशमा तलका पृथक पृथक नाममा पृथक पृथक चढाई प्रार्थना गर्ने–

ॐ गणपतये नमः, ॐ सूर्याय नमः, ॐ देव्यै नमः, ॐ शिवाय नमः, ॐ विंनायकाय नमः, ॐ दुर्गायै नमः, ॐ वायवे नमः, ॐ आकाशाय नमः, ॐ अश्विनिकुमाराभ्यां नमः, ॐ सोमाय नमः,

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

ॐ भौमाय नमः, ॐ बुधाय नमः, ॐ बहस्पतये नमः, ॐ शुक्राय नमः, ॐ शनैश्चराय नमः, ॐ राहवे नमः, ॐ केतुभ्यो नमः, ॐ ईश्वराय नमः, ॐ उमायै नमः, ॐ यमाय नमः, ॐ स्कन्दाय नमः, ॐ हरये नमः, ॐ इन्द्राय नमः, ॐ कालाय नमः, ॐ चित्रगुप्ताय नमः, ॐ अग्नये नमः, ॐ भूम्यै नमः, ॐ इन्द्राण्यै नमः, ॐ प्रजापतये नमः, ॐ निर्ऋतये नमः, ॐ वरुणाय नमः, ॐ ईशानाय नमः, ॐ अनन्ताय नमः, ॐ ध्रुवाद्यष्ट बसुभ्यो नमः, ॐ धात्रादि द्वादशादित्येभ्यो नमः, ॐ वीरभद्राद्येकादश रुद्रेभ्यो नमः, ॐ गौर्यादि षोडश मातृभ्यो नमः, ॐ आवहादि सप्त मरुद्भ्यो नमः, ॐ विनायकाय नमः, ॐ ब्रह्मणे नमः, ॐ विष्णवे नमः, ॐ रुद्राय नमः, ॐ अर्काय नमः, ॐ वनस्पतये नमः ॐ सकल तीर्थेभ्यो नमः।

अब माझमा राखिएको कलशलाई सबै कुराले सिगार्ने र माथि कलश पूजा विधि अनुसार वरुणको पूजा गर्ने—

अनि धूप,बत्ति, नैवेद्य, भेटी, वस्त्र, जल, चढाई घण्ट शङ्ख बजाई नमस्कार गर्ने॥

अब माझको कलशको मुखना ॐ कार युक्त अष्टदल लेखिएको तामाको थाली राखी माझमा सुवर्णको नारायण प्रतिमा राख्ने र फूल अक्षता लिई पूर्व कोठामा छुने र भन्ने–

पूर्वे–ॐ विमले इहागच्छ इह तिष्ठ मम पूजां गृहाण यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरा भव सुप्रसन्ना भव वरदा भव। पाद्यं समर्पयामि ॐ विमलायै नमः, अर्घ्यं समर्पयामि ॐ विमलायै नमः, आचमनीयं समर्पयामि ॐ विमलायै नमः, पञ्चामृतं समर्पयामि ॐ विमलायै नमः, शुद्धोदक स्नानं समर्पयामि ॐ विमलायै नमः, इदं लेपनं चन्दनं, सिन्दूरम्, अवीरचूर्णम्, अक्षतान्, यवान्, तिलान्, पुष्पाणि समर्पयामि विमलायै नमः, ।।

आग्नेये– ॐ ज्ञान रूपे इहागच्छ इह तिष्ठ यावत् पूजां करोमि तावत्त्वं सुस्थिरा भव सुप्रसन्ना वरदा भव पाद्यं समर्पयामि ज्ञानरूपायै नमः, अर्घ्यंम्.... एतानि पुष्पाणि ज्ञानरूपायै नम।

दक्षिणे– ॐ क्रिये इहागच्छ..... एतानि पुष्पाणि क्रियायै नमः ॥

नैर्ऋत्यै– ॐ योगे इहागच्छ........ एतानि पुष्पाणि योगायै नमः ।

पश्चिमे– ॐ प्रभे इहागच्छ......एतानि पुष्पाणि प्रभायै नमः ।

वायव्ये – सत्ये इहागच्छ..... एतानि पुष्पाणि सत्यायै नमः ।

उत्तरे– ॐ अनुग्रहे इहागच्छ......एतानि पुष्पाणि अनुग्रहायै नमः ।

ईशाने– ॐ ऐशानि इहागच्छ.....एतानि पुष्पाणि ॐ ऐशान्यै नमः ॥

पुनः पूर्वादि क्रमले दिक्पालहरूको पूजा गर्ने–

पूर्वे–इन्द्र इहागच्छ...... एतानि पुष्पाणि इन्द्राय नमः ।

आग्नेये–अग्ने इहागच्छ......एतानि पुष्पाणि आग्नये नमः ।

दक्षिणे– यम इहागच्छ........ एतानि पुष्पाणि यमाय नमः ।

नैर्ऋत्ये– निर्ऋते इहागच्छ......एतानि पुष्पाणि निर्ऋतये नमः ।

पश्चिमे– वरुण इहागच्छ ....एतानि पुष्पाणि वरुणाय नमः ।

वायव्ये– वायो इहागच्छ.......एतानि पुष्पाणि वायवे नमः ।

उत्तरे – कुवेर इहागच्छ..... एतानि पुष्पाणि कुवेराय नमः ।

ईशाने– ईशान इहागच्छ ....एतानि पुष्पाणि ईशानाय नमः ।

पूर्व र ईशानको बीचमा–

ब्रह्मन् इहागच्छ.....एतानि पुष्पाणि ब्रह्मणे नमः ।

निर्ऋति र पश्चिमको बीचमा– अनन्त इहागच्छ .....एतानि पुष्पाणि अनन्ताय नमः ।

आग्नेये – गणपति इहागच्छ......... एतानि पुष्पाणि गणपतये नमः ।

नैर्ऋत्ये- सूर्य इहागच्छ.....एतानि पुष्पाणि सूर्याय नमः ।

वायव्ये - अम्बिके इहागच्छ ......एतानि पुष्पाणि अम्बिकायै नमः ।

ईशाने- शिव इहागच्छ ... एतानि पुष्पाणि साम्ब सदा शिवाय नमः ।

पश्चिमे- आदि पुरुष इहागच्छ ....एतानि पुष्पाणि आदि पुरुषाय नमः ।

उत्तरे– अनादि पुरुष इहागच्छ ....एतानि पुष्पाणि अनादि पुरुषाय नमः ।

फेरि पूर्वादि क्रमले–

पूर्वादिमा-सूर्य, सोम, भौम, बुध, बृहस्पति, शुक्र, शनि, राहु, केतु थिनिलाई माथि जस्तै गरी–

सूर्यादि नवग्रहा इहागच्छत......सूर्यादि नव ग्रहेभ्यो नमः ।

दक्षिणे- ॐ स्कन्द इहागच्छ..... ॐ स्कन्दाय नमः ।

नैर्ऋते – ॐ काल इहागच्छ...... ॐ कालाय नमः। ॐ चित्रगुप्त इहागच्छ.... ॐ चित्रगुप्ताय नमः ।

निर्ऋति र दक्षिणको बीचमा– ॐ आकाश इहागच्छ...ॐ आकाशाय नमः। ॐ पृथिवी इहागच्छ.... ॐ पृथिव्यै नमः।

वायव्य र पश्चिमको बीचमा– ॐ प्रजापते इहागच्छ... ॐ प्रजापतये नमः। ॐ अश्विनि कुमारौ इहागच्छतम्... ॐ अश्विनीकुमाराभ्यां नमः।

पश्चिमे– ॐ अपः इहागच्छत.. ..ॐ अद्भ्यो नमः।

निर्ऋति र पश्चिमको बीचमा– ॐ सर्पा इहागच्छत.... ॐ सर्पेभ्यो नमः।

पूर्व र आग्नेयको बीचमा– ॐ ध्रुवाद्यष्ट वसवः इहागच्छत.... ॐ ध्रुवाद्यष्ट वसुभ्यो नमः।

आग्नेय र दक्षिणको बीचमा- ॐ वीरभद्रादि एकादशरुद्राः इहागच्छत.......... ॐ वीरभद्राद्येकादशरुद्रेभ्यो नमः ।

दक्षिण र निर्ऋतिको बीचमा- ॐ गौर्यादिषोडशमातरः इहागच्छत......... ॐ गौर्यादि षोडशमातृभ्यो नमः ।

वायव्य र उत्तरको बीचमा- ॐ आवहादिसप्तमरुतः इहागच्छत......... ॐ आवहादि सप्त मरुद्भ्यो नमः ।

उत्तर र ईशानको बीचमा- ॐ वनस्पतये इहागच्छत...... ॐ वनस्पतये नमः ॥ भनी सबैको पूजा गर्ने।

बीचमा पीठको पूजा- ॐ नमो भगवते विष्णवे सर्वभूतात्मने वासुदेवाय योग पद्म पीठात्मने नमः ॥ भनी पूजा गर्ने।

पूर्वे-महालक्ष्मि इहागच्छ .... ॐ महालक्ष्यै नमः ।

दक्षिणे -सरस्वति इहागच्छ... ॐ सरस्वत्यै नमः ।

पश्चिमे- रामचन्द्र इहागच्छ.....ॐ रामचन्द्राय नमः । लक्ष्मण इहागच्छ ....ॐ लक्ष्मणाय नमः ।

अब त्यस देखिभित्र पूर्वदेखि आठ कोठामा आठ नामको षोडशोपचारले पूजा गर्ने- अर्थात माथि बताए जस्तै-

पूर्वे- ॐ नन्द	आग्नेये-ॐ सुनन्द	दक्षिणे-ॐ बल
नैर्ऋत्ये-ॐ प्रबल	पश्चिमे-ॐ जय	वायव्ये-ॐ विजय
उत्तरे-ॐ सुशील	ईशाने-ॐ पुण्यशील ।	

धूप, बत्ति, नैवेद्य, भेटी, नमस्कार ॥

अब अष्ट दलको बीचमा सुवर्ण प्रतिमालाई पञ्चामृतले पवित्र पारी अग्निमा देखाई स्थापना गरेर श्री सत्यनारायणको पूजा गर्ने फूल अक्षता लिई छुने–

ॐ प्राण प्रतिष्ठा मन्त्रस्य ब्रह्म विष्णु महेश्वरा ऋषयः ऋग्यजु सामाथर्वाणि छन्दांसि क्रियामय वपुः प्राणाख्या देवता आँ बीजम् ह्रीँ शक्तिः क्रौं कीलकं अस्यां नारायण नूतन सुवर्ण मूर्तौ प्राण प्रतिष्ठापने विनियोग ॐ आँ ह्रीँ क्रौँ यँ रँ लँ वँ शँ षँ सँ हँ क्षँ हँ सः प्राण तथा सोहमस्यां नूतन मूर्तौ जीव इह स्थितः ॐ आँ ह्रीँ क्रौँ यँ रँ लँ वँ शँ षँ सँ हँ क्षँ हँ सः तथा सर्वेन्द्रियाणि वाङ् मनस्त्वक् चक्षुः श्रोत्र जिह्वा घ्राण पाणि पाद पायू पस्थानि इहैवागत्य यथा सुखं चिरं तिष्ठन्तु स्वहा ॐ ३। ॐ मनोजूतिर्ज्जुषता माज्यस्य बृहस्पति र्य्यज्ञमिमन्तनोत्त्वरिष्टँय्यज्ञᳬ समिमन्दधातु। व्विश्वे देवासऽ इहमादयन्तामों ॥ॐ प्रतिष्ठ ॥

अब बूढी औंलाको टुप्पाले दुवै हातको कान्छी औंलाको फेदमा संलग्न भएको उत्तानो हात देखाई आवाहन गर्ने—

सहस्र शीर्षा पुरुषः सहस्राक्षः सहस्र पात्। सभूमिꣳ सर्वतस्पृत्त्वा त्यतिष्ठद्दशाङ्गुलम्॥

आगच्छ नाथ रमया सहभो मुरारे सिंहासनं त्वमधितिष्ट सरत्न हैमम् ॥

यावद्यथा विभव मल्प सपर्ययाते पूजां करोमि तव तावदिह त्वमेहि ॥

हेनाथ् रमा सहित भैकन हेमुरारि यो स्वर्ण आसन विषे अब होस्सवारि ॥

सामाग्री शक्ति अनुसार गरि तयारी पूजा म गर्दछु रहोस् यही नै सवारी ॥

आवाहनं समर्पयामि रमासहित श्री सत्यनारायणाय नमः

अब ध्यान गर्ने–

ॐ ब्राह्मणोस्य मुखमासीद्बाहू राजन्यः कृतः उरुतदस्य यद्वैश्यः पदम्यांᳫ शूद्रोऽअजायत।

हृदय वियति धारणा ऽ नुरूपं ललित गदाम्बुज शङ्ख चक्र हस्तम्॥

विकसित नलिनी दलायताक्षं सतत महं मनसा स्मरामि विष्णुम्॥

हृदयबीच अभीष्ट रूप धारी करबिच शङ्ख गदांबुज चक्र धारी॥

नलिन दल सरि प्रसन्न नेत्र प्रभुकन ध्यान म गर्दछु पवित्र॥

ध्यानं समर्पयामि रमा सहित श्री सत्यनारायणाय नमः॥

अब कुशको आसन दिने–

ॐ पुरुष ऽएवे दᳫ सब्व य्यद्भूतं य्यच्चभाव्यम्॥

उतामृतत्वस्ये शानो यदन्नेनाति रोहति॥

युक्तं नते भगवते गरुडा सनाय दर्भैर्मया विरचितं शुभ मासनं यत् ॥
लक्ष्मीपते तदपि सेवक भक्ति भावा दागम्यता मिह फलं कृपया त्वयामे ॥
हे दीन नाथ गरुडा सन कै समान ख्वामीत लायकत छैनकृपा निधान ॥
खाली कुशासन छ सेवकको तयारी लक्ष्मिपते हजूर होस् यही नै सवारी ॥

आसनं समर्पयामि रमा सहित श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

जल चढाउने मन्त्र–

ॐ एतावानस्य महिमातो ज्यायाँश्च पूरुषः पादोस्य विश्वा भूतानि त्रिपा दस्या मृतन्दिवि ॥

कर्पूर चन्दन विमिश्रित मेत दीश गाङ्गेय मुत्तम मिदं सलिलं सुगन्धि ॥
पाद्यं निवेद्य निखिला घहरं पवित्रं प्रक्षालयामि भवदीय पदारविन्दम् ॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

गङ्गाजीको जल पवित्र छ येसलाई श्रीखण्ड चन्दन कपूरहरू मिलाई ॥
यै पाद्यले हजूरका दुई पाउलाई धुन्छु प्रभो अब म केवल भक्तिलाई ॥

पाद्यं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

अर्घ्य जल चढाउने मन्त्र–

ॐ त्रिपादूर्ध्व उदैत्पुरुषः पादोस्येहा भवत्पुनः । ततो विष्वङ् व्यक्रामत्सा शना नशनेऽअभि ॥ काश्मीर चूर्ण घनसार सुगन्धितेन पञ्चामृतादि निहितेन पवित्रितेन ॥ प्रक्षालनाय भवदीयचतु ष्करणाम् गङ्गाम्बुना रचित मर्घ्य मिदं गृहाण ॥

काश्मीर केशर कपूर सुगन्धि राखि पञ्चामृतादि मिसि गाङ्ग पवित्र पारि ॥
यो बाहुली धुन तयार छ अर्घ नाथ लि बक्सियोस करुणा मय दीन नाथ ॥

अर्घ्यं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

आचमनीय जल चढाउने मन्त्र–

ॐ ततो व्विराडजायत विराजोऽअधि पूरुषः सजातो अत्यरिच्यत पश्चात्भूमि मथो पुरः ॥

मन्दाकिनी जलमिदं मनसा विचिन्त्य स्वादिष्ठ शीतल सुगन्ध विमिश्रितञ्च ॥

हे भक्त वत्सल दयार्णव देव भक्त्या दास्ये गृहाण मधुराचमनीयकन्ते ॥

मन्दाकिनी सलिल यो मनले चिताई। स्वादिष्ठ शीतल सुगन्धहरू मिलाई ॥

हे भक्त वत्सल दयार्णव भक्ति साथ। टक्र्याउछु अब म आचमनीय नाथ ॥

आचमनीयं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

पुनः आचमनीय जल चढाउने मन्त्र—

ॐ असौ यस्ताम्रो ऽअरुणऽउतबभ्रुः सुमङ्गलः । येचैनꣳ रुद्राऽ अभितोदिक्षुश्रिताः सहस्रशोवैषाꣳहेड ऽइमहे ॥

या शङ्करस्य शिरसः पतिता धरायां स्नात्वा यदम्भसि जनः समलं जहाति ॥
पुण्यं पवित्र ममलं जलमेत दस्या दास्ये गृहाण पुनराचमनीयकन्ते ॥

जो शंभुका मुकुटबाट झरि बहन्छिन् जसमा नुहाई जनका सब पाप छुटछन् ॥
यस्ति ति भागि रथिको जल पुण्यदायी टक्र्याउछु म पुनराचमनीय लाई ॥

पुनराचमनीयं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

मधुपर्क चढाउने मन्त्र–

दधिक्षौद्रमिदं शुभ्रं कपिलायाः सुगन्धिकम् ।
सुस्वादु मधुरं शौरे मधुपर्कं गृहाण भो ॥

मधुपर्कं समर्पयामि रमा सहित श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

स्नान गराउने मन्त्र–

ॐ एतावानस्य महि मातो ज्ज्यायाँश्च पूरुषः पादोस्य विश्वा भूतानि त्रिपादस्या मृतन्दिवि ॥

यानिर्गता नरहरे र्मूखतो धरायां या सुन्दरी जलत उत्तरतो वहन्ति ॥
या वाग्मतीति निखिलै रभि वन्द्यमाना स्नानं चते हिम जलैः परिकल्पयामि ॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

निस्कि नृसिंह मुखबाट झरेर आई जो सुन्दरी जल भई बहने रमाई ॥
यस्तो हिउ सरिति वाग्मतीको पवित्र स्नानीय यो जल चढाउछु सच्चरित्र ॥

स्नानीय जलं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

पञ्चामृतमा दुध चढाउने मन्त्र–

ॐ पयः पृथिव्याम्पयऽओषधिषु पयोदिव्यन्तरीक्षेपयोघाः । पयस्वतीःप्रदिशः सन्तु मह्यम् ॥
आरोग्यदंच प्रथमा मृत नाम धेयं पूजासु वह्निषु सदा हवनीय मूलम् ॥
गोदुग्ध मेत दखिला घहरं पवित्रम् दास्ये गृहाण करुणार्णव देव देव ॥
यो गाईको दुध पवित्र र पुष्टिकारी आरोग्यद प्रथम अमृत नाम धारी ॥
यज्ञादिका हवि विशेष महाप्रधान टक्र्याउछु लिनु हवस् करुणानिधान ॥

दुग्ध स्नानं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

शुद्ध जल चढाउने मन्त्र—

ॐ आपो ऽ अस्मान्मातरः शुन्धयन्तु घृतेननो घृतप्वः पुनन्तु। विश्वꣳ हिरिप्रम्प्रवहन्ति देवीरुदिदाभ्यः शुचिरा पूतऽएमि । दीक्षातपसोस्तनूरसि तान्त्वाशिवाꣳशग्मामपरिदधे भद्रं वर्णम्पुष्यन् ॥

दही चढाउने मन्त्र—

ॐ दधि क्राब्णोऽ अकारिषञ्जिष्णो रश्वस्य व्वाजिनः। सुरभिनो मुखाकरत्प्रणऽआयूꣳ षितारिषत् ॥

ह्योदोह दुग्ध मिदमल्प पवित्र पात्रे गव्यं मया दधि निवेदित मेत दीश ज्ञानाज्ञता जनित पाप ममानुदत्वम् ॥ आतञ्चितं तुहिन खण्ड मिवाति शुभ्रम् ॥

यो एक रात्र भर मात्र जमाइयेको हो गाईको दहि विभो हिम तुल्य सेतो ॥
अज्ञान ज्ञान कृत पाप सवै छुट्याई लि वक्सियोस् प्रभु कृपामय दृष्टिलाई ॥

दधि स्नानं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

शुद्ध जल चढाउने मन्त्र–

ॐ आपोऽअस्मान्मातरः शुन्धयन्तु घृतेननो घृतप्वः पुनन्तु । विश्वꣳ हिरिप्रम्प्रवहन्ति देवी रुदिदाभ्यः शुचिरा पूतऽएमि । दीक्षा तपसोस्तनूरसि तान्त्वाशिवाꣳ शग्मा म्परिदधे भद्रं वर्णम्पुष्यन् ॥

घ्यू चढाउने मन्त्र–

ॐघृतम्मिमिक्षे घृतमस्ययोनिर्घृते श्रितो घृतंवस्यधाम । अनुष्वधमाबहमा दयस्वस्वाहा कृतं वृषभवक्षि हव्यम् ।

हैयङ्गवीय नवनीत मिदं प्रतप्य स्वच्छीकृतं भगवत स्नपनाय देव ॥
गव्यं पवित्रमिदमाज्य मघापहन्ते दास्ये गृहाण मम पूरय वाञ्छितार्थम् ॥

यो एक रात दहिको नवनीत खारी छानि सफा गरि विलाउनि क्यैनपारी ॥
ख्वामीतलाई भनि घीउ गरे तयारी लागोस् स्वसेवक मनोरथ सिद्ध पारी ॥

घृत स्नानं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

शुद्ध जल चढाउने –

ॐ आपोऽअस्मान्मातरः शुन्धयन्तु घृतेननो घृतप्वः पुनन्तु ॥ विश्वꣳ हिरिप्प्रम्प्रवहन्ति देवि रुदिदाभ्यः शुचिरा पूतऽएमि । दीक्षा तपसोस्तनूरसि तान्त्वाशिवाꣳ शग्मा म्परिदधे भद्रं वर्णम्पुष्यन् ॥

मह चढाउने मन्त्र–

ॐ मधुव्वाताऽ ऋतायतेमधुक्षरन्तिसिन्धवः। माध्वीर्नः सन्त्वोषधीः। मधुनक्तमुतोषसो मधुमत्पार्थिवꣳरजः । मधुद्यौरस्तुनः पिता । मधुमान्नो व्वनस्पतिर्मधुमाँ अस्तु सूर्यः । माध्वीर्गावोभवन्तुनः ॥

पुष्पानु पात मनिशं मधु भक्षिकाभिः सारांश मात्र मवगृह्य विनिर्मितं यत् ॥
ताभ्यः समा हृत मिदं मधु देव देव तोषायते भगवते विनिवेदयामि ॥

मौरिहरू फूल अनेकन चालि चाली सारांशबाट मह अमृत यो निकाली ॥
गर्छन् तयार तिनका घरिबाट ल्याई टक्र्याउछु खुसि गराउन नाथलाई ॥

मधु स्नानं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

शुद्ध जल चढाउने –

ॐ आपोऽअस्मान्मातरः शुन्धयन्तु घृतेननो घृतप्वः पुनन्तु । विश्वꣳ हिरिप्रम्प्रवहन्ति देवी रुदिदाभ्यः शुचिरा पूतऽएमि । दीक्षा तपसोस्तनूरसि तान्त्वाशिवाꣳ शग्मा म्परिदधे भद्रं वर्णम्पुष्यन् ॥

सखर या चिनी चढाउने मन्त्र–

ॐ आपाꣳ रसमुद्वयसꣳ सूर्येसन्तꣳ समाहितम् ॥ अपाꣳ रसस्ययोरसस्तंवो गृह्णाम्युत्तममुपया मगृहीतोसिन्द्रायत्वा जुष्टङ्गृह्णाम्यषते योनिरिन्द्रायत्त्वा जुष्टतमम् ॥

निस्पीडितेक्षु रसतो महतः प्रयत्नात् याशर्करा भवति तुष्टिकरा सुराणाम् ॥

तान्ते विभो भगवतः स्नपनाय दत्ता मादाय पाहि यमदण्ड भयोरुतापम् ॥

पेलि उखुकन महाँ रसमात्र खारी पाकेर बन्छ जुन दैवत पुष्टिकारी ॥
त्यै शर्करा गरी तयार हजुरलाई टक्रयाउँछु म यम दण्ड छुट्येस् मलाई ॥

सर्करा स्नानं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

शुद्ध जल चढाउने –

ॐ आपोऽअस्मान्मातरः शुन्धयन्तु घृतेननो घृतप्वः पुनन्तु । विश्वꣳ हिरिप्प्रम्प्रवहन्ति देवी रुदिदाभ्यः शुचिरा पूतऽएमि । दीक्षा तपसोस्तनूरसि तान्त्वाशिवाꣳ शग्मा म्परिदधे भद्रं वर्णम्पुष्यन् ॥

स्नान गराउने मन्त्र–

ॐ एता वानस्य महिमातो ज्जायाँश्च पूरुषः पादोस्य ब्विश्वाभूतानि त्रिपादस्या मृतन्दिवि ॥
भागीरथी सलिलमेतदघाप हन्ते स्नानाय कल्पित मलौकिक दिव्यमूर्ते ॥

भक्त्या समर्पित मिदं त्वमनन्त देव स्नानं कुरुस्व रमया सहभो रमेश ॥
भागीरथी सलिलयो सब पाप हर्ने ल्याई रहेछु जगदीश्वर स्नान गर्ने ॥
लक्ष्मी सगै भई नुहाउन नाथलाई लि बक्सियोस् जल कृपामय दृष्टिलाई ॥

स्नानीयं समर्पयामि रमा सहित श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

वस्त्र चढाउने मन्त्र–

ॐ तस्माद्यज्ञात्सर्वहुतः सम्भृतम्पृषदाज्ज्यम् पशूँ स्ताँश्चक्रे वायव्या नारण्याग्राम्याश्चये ॥
जाम्बू नदासदृश मग्नि पवित्रितं यत् निष्पादितं भगवते परिधापनाय ॥
धौत्तोत्तरीय विमलं परिधान वस्त्रं धृत्वा निवारय विभो मम लोक लज्जाम् ॥
मानु सुवर्ण सरि अग्नि महा धुलाई पारि पवित्र पहिराउन नाथ लाई ॥
धौतोत्तरीय परिधान गरे तयार पैरी छुट्यउनु हवस् अब लोक लाज ॥

वस्त्र युगलं समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

जनै चढाउने मन्त्र–

ॐ तस्मा दश्वाऽअजायन्त येकेचो भयादतः। गावोह जज्ञिरे तस्मा त्तस्मा ज्जाताऽअजावयः॥

यन्निर्मितं जलजभू हरि शङ्करैश्च यद् ब्रह्मसूत्र मिति सूरय आमनन्ति॥

यद् ब्रह्मचर्य नियमार्थमधारि विप्रै स्तन्ते विभो भगवते परिधापनाय॥

जो ब्रह्मा विष्णु शिवबाट बनायिएको जो ब्रह्मसूत्र मुनिले पनि मानिएको॥

जो ब्रह्मचर्य नियमार्थ छ विप्रलाई। त्यै यज्ञसूत्र पहिराउँछु नाथलाई।

यज्ञोपवीतं समर्पयामि श्री सत्यनारायणाय नमः॥

चन्दन चढाउने मन्त्र–

ॐ तं यज्ञं वर्हिषिप्रौक्षन् पुरुषञ्जातमग्रतः। तेन देवाऽ अयजन्त साध्याऽऋषयश्चये ॥
श्री खण्ड चन्दन मिदं घन सार युक्तं गोरो चनैण मद कुम्कुम केशराक्तम् ॥
भक्त्या त्वदर्थ तिलकाय निवेदितं मे गन्धं गृहाण जगदीश नमो नमस्ते ॥

कस्तूरी कुंकुम सुशोभन केशरादि श्रीखण्डमा मिसि कपूर सुगन्धि पारी ॥
भक्ति लगाइकन चन्दन भो तयारी पारेँ चढाउछु म है अब हे मुरारि ॥

गन्धं समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

तिल यवाक्षता चढाउने मन्त्र–

ॐ अक्षन्न मीमदन्त ह्यव प्रियाऽ अधूषत। अस्तोषत स्वभानवो विप्रानविष्टया मतियो जान्विन्द्रते हरि ॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

साम्राज्य पालन परायण धान्यराजा स्त्वत्प्रीतिदा स्तिल युताश्च यवाक्षता मे ॥
भक्त्या विभो भगवते विनिवेदयामि प्रीत्या गृहाण परिधेहि यवाक्षतास्ते ॥

साम्राज्य पालन महा यी समर्थ वाला ख्वामीतका तिल यवाक्षत छन् पियारा ॥
टक्र्याउँछु हजूरलाई म भक्ति साथ लागुन प्रभो हजूरमा अब दीन नाथ ॥

तिल यवाक्षतान् समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

आभूषण चढाउने मन्त्र–

ॐ हिरण्य गर्ब्भः समवर्त ताग्रे भूतस्य जातः पतिरेकऽ आसीत्। सदाधार पृथिवीन्द्या मुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम ॥

केयूर कुण्डल सरत्न किरीट हार काञ्ची कलाप वलयाङ्गद नूपुराणि ॥
सङ्कल्पितानि मनसैव मया त्वदर्थे प्रीत्या गृहाण रमया सह भूषणानि ॥

केयूर कुण्डल सरत्न किरीट हार काञ्ची र नूपुर यि कङ्कण बाजु सारा ॥
पारि रहेछु गहना मनले तयारी लागुन् रमा सहित भैकन हे मुरारि ॥

आभूषणं समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

पुष्पाणि (फूल) चढाउने मन्त्र—

ॐ श्रीश्चते लक्ष्मीश्च पत्क्न्या बहोरात्रे पार्श्वे नक्षत्राणि रूप मश्विनौ व्यात्तम्। इष्णन्निषाणऽ मुम्मइषाण सर्व लोकम्मऽ इषाण ॥

कालोद्भवानि कुसुमानि सुगन्ध वन्ति यान्या हृतानि भगवन् तब पूजनाय ॥
वन्यस्रगादि रचितानि मया तुलस्या पत्रैर्युतानि परि धेहि रमेश देव ॥
हे नाथ यी समय माफिकले फुलेका ल्याई रहेछु फूल जङ्गलमा भुलेका ॥
माला पनि तुलसि पत्रहरू मिलाई टक्र्याउँछु अब रमेश हजुरलाई ॥

पुष्पाणि समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

तुलसीपत्र चढाउने मन्त्र–

पत्राधिराजंपरमंपवित्रं, हरिप्रियंमङ्गल कामदं च।
दैवाधिकं तीर्थ गुणाभिरामं गृहाण सोमं तुलसीदलं त्वम्॥

हेनाथ यो तुलसी पत्र अति पवित्र हरिलाई प्यारो र मङ्गल सच्चरित्र॥
सम्पूर्ण तीर्थहरूको गुण छन् समस्त यस्तो सोम तुलसीदल लिवक्सियोस॥

तुलसीपत्रं समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः॥

सौभाग्य चढाउने मन्त्र–

ॐ हिरण्य गर्ब्भः समवर्त ताग्रे भूतस्य जातः पतिरेक आसीत्। सदाधार पृथिवीन्द्या मुतेमां कस्मै देवाय हविषा विधेम॥

सिन्दूर कज्जल पराग सुकेश पाशै रादर्श कङ्कण विचित्रित वत्तिकाभिः॥

सौभाग्य मेत दखिलं रचितं स्वशक्त्या साध्वी शिरोमणि रमे प्रतिगृह्यतांमे ॥

सिन्दूर गाजल र फा शिरवन्धि धागा ऐना चुरा अनि जडाउ टिका यी सारा ॥
सौभाग्य शक्ति अनुसार गरैं तयार लागुन रमे हजुरमा अब वार वार ॥

सर्व सौभाग्य वस्तूनि समर्पयामि श्री रमायै नमः ॥

अथ अङ्गपूजा—चन्दन अक्षता फूलले नमः भने पिच्छे चढाउने —

ॐ अच्युताय नमः पादौ पूजयामि । ॐ नारायणाय नमः जङ्घे पूजयामि ।
ॐ केशवाय नमः गुल्फौ पूजयामि । ॐ रामाय नमः दक्षिण जानु पूजयामि ।
ॐ हरये नमः वाम जानु पूजयामि । ॐ कृष्णाय नमः मेढ्रं पूजयामि ।
ॐ नृसिंहाय नमः नाभिं पूजयामि । ॐ दामोदराय नमः हृदयं पूजयामि ।

ॐ जनार्दनाय नमः कण्ठं पूजयामि। ॐ श्रीधराय नमः दक्षिण बाहुं पूजयामि।
ॐ धरणि धराय नमः वाम बाहु पूजयामि। ॐ मधुरिपवे नमः दक्षिण कर्ण पूजयामि।
ॐ गोविन्दाय नमः वाम कर्ण पूजयामि। ॐ वाचस्पतये नमः मुखं पूजयामि।
ॐ जगन्नाथाय नमः ललाटं पूजयामि । ॐ सर्वात्मने नमः शिरः पूजयामि।
ॐ सत्यनारायणाय नमः सर्वाङ्गं पूजयामि।

दश अवतारको पूजा –

ॐ मत्स्याय नमः	ॐ कूर्माय नमः	ॐ वराहाय नमः	ॐ नृसिंहाय नमः
ॐ वामनाय नमः	ॐ परशुरामाय नमः	ॐ रामाय नमः	ॐ कृष्णाय नमः
ॐ बुद्धाय नमः	ॐ कल्कये नमः।		

धूप डोलाउने मन्त्र—

ॐ ब्राह्मणोस्यमुखमासीद्वाहूराजन्यःकृतः। ऊरूतदस्ययद्वैश्यः पद्भ्यांॅ शूद्रो ऽअजायत॥

धूपं त्वदर्थ धृत मष्ट सुगन्धकानां चूर्णी कृतञ्च नव गोघृत मिश्रितञ्च॥

दुर्गन्ध नाशन समर्थ मिमं सुगन्ध माघ्रापयामि भगवन्त महं रमेश॥

मैदा गराइकन अष्ट सुगन्धलाई ख्वामितलाई भनि गोघृतमा मिलाई॥

दुर्गन्ध नासन परायण यो अनूप टक्र्याउछु हजूरलाई सुगन्धि धूप॥

धूपम् आघ्रापयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः॥

बत्ति देखाउने मन्त्र–

ॐ चन्द्रमामनसोजातश्चक्षोः सूर्य्योऽ अजायत ॥ श्रोत्राद्वायुश्च प्राणश्च मुखादग्नि रजायत ॥

सूर्येन्दु वह्नि तडितां ग्रह तार काणाम् तेजांसि तेज यति वै भवतः स्वतेजः ॥
दीपावलि स्त्वयि कथं प्रभवे तथापि त्वाँ दर्शयामि जगदीश्वर दास भावात् ॥
सूर्येन्दु अग्नि विजुली ग्रह तारकाको जो तेज हो उ प्रभुबाट छ फैलिएको ॥
उस्ता प्रभुकन छ यो कुन काम दीप हो भक्ति मात्र प्रभु सेवकको सिरीप ॥

दीपं दर्शयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

नैवेद्य चढाउने मन्त्र—

ॐ नाभ्याऽआसीदन्तरिक्षꣳ शीर्ष्णोद्यौः समवर्तत पद्भ्याम्भूमिर्दिशः श्रोत्रातथालोकाँ २॥ऽ अकल्पयन्।

ब्रह्माण्ड मेतदखिलं खलु सावकाशम् यस्यो दरे वसतितं किमु भोजनार्थम्॥
नैवेद्य मस्ति विपुलन्तु तथापि देव भक्त्या हृतं त्वमसि तद् बहुमन्य मानः॥

ब्रह्माण्ड यो छ जसका सब पेटभित्र उस्लाई भोजन गराउनका निमित्त॥
होला प्रशस्त चिजके तर भक्तिसाथ जोदिन्छ त्यो हजूर सम्भनु हुन्छ लाख॥

नैवेद्यं समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः॥

अपूप चढाउने मन्त्र—

त्वदीयं वस्तु गोविन्द तुभ्य मेव समर्पितम्। गृहाण संमुखो भूत्वा प्रसीद पुरुषोत्तम ॥
रम्भाफलं घृतं क्षीरं गोधूमस्य च चूर्णकम्। जातिपत्र लवङ्गैला शर्करा गुड मिश्रितम्॥
सपादं सर्व भक्ष्याणि चैकी कृत्य निवेदितम्। मयाश्रद्धावता देव गृहाण जगदीश्वर ॥

गोधूमको चूर्ण र गाईको दूध अलैचि केरा अनि ल्वाँगका फुल ॥
घिउ दाल्चिनी चाकु यिछन् वरोवर मिश्रित् भएका हुनयी सरोवर ॥
गोविन्दकै यी विभूति सबकुरा मेरो मता भन्दिन है कुनै कुरा ॥
मुसु मुसु हासि स्वीकार होस् प्रभो अपूप नैवेद्य यहाँ तयार भो ॥

अपूप नैवेद्यं समर्पयामि श्री रमा सहित् सत्यनारायणाय नमः ॥

आचमनीय जल चढाउने मन्त्र–

ॐ यत्पुरुषेण हविषादेवायज्ञमतन्वत। वसन्तो स्यासीदाज्ज्यङ्ग्रीष्मऽइध्मः शरद्धविः॥

कर्पूर वासितं तोयं मन्दाकिन्याः समाहृतम्। हस्त प्रक्षालनार्थाय ददामि प्रतिगृह्यताम्॥

मन्दाकिनीको जलमा कर्पूर्तब। मिलाइ धुन्छु मत बाहुलि अब॥

आचमनीय जलं समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः॥

श्रीखण्ड कपूर मिसिएको जल चढाउने मन्त्र–

ॐ श्रीखण्ड मिश्रितं तोयं कर्पूरेण सुवासितम्। करोद्वर्तनकं देव गृहाण ज़गदीश्वर॥

श्रीखण्ड मिश्रित सुवास कर्पूर जलले। करोद्वर्तन गरैं लिवक्सियोस् हजुर्ले॥

करोद्वर्तनकं समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः॥

नरिवल वा अन्य फल चढाउने मन्त्र—

ॐ प्रजापतेन त्त्वदेतान्न्यन्यो व्विश्वारूपाणि परितावभूव। यत्कामास्ते जुहुमस्तन्नो अस्तु व्वयꣳस्याम पतयो रयीणाय्॥

इदं फलं देव मया तवाग्रतो निवेदितं येन ममान्य जन्मसु ॥
स्मृतं त्वयि स्यादन पायिनि प्रभो नान्यं त्वदीयं स्मरणाद् वृणोम्यहम् ॥

जोयो प्रभूलाई चढाउछु फल यसबाट आर्का जुनिमा म केवल ॥
सकुँ प्रभुलाई अटुट सम्भन माग्दिन अर्को वर क्यै निरञ्जन ॥

नारिकेल फलं समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

पान मसला चढाउने मन्त्र–

ॐ याःफलिनीर्य्या ऽअफलाऽअपुष्पायाश्च पुष्पिणीः। बृहस्पतिप्रसूतास्तानो मुञ्चन्त्वꣳ हसः ॥
ताम्वूल मेतदखिलेस्वरते सपूगम् एला लवङ्ग दल खादिर संयुतञ्च ॥
भक्त्या त्वदर्थ मिद मारचितं त्वमे व प्रीत्या गृहाण रमया सह भो रमेश ॥

यो ल्वाङ दाल्चिनी अलैचि सुपारि पान ल्याई रहेछु प्रभुलाई कृपा निधान ॥
टक्र्याउँछु फगत सेवकता जनाई लागोस रमा सहित नाथ हजूरलाई ॥

ताम्बूलं पूगि फलं च समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

उपायन द्रव्य चढाउने मन्त्र–

ॐ हिरण्य गर्भ्भ गर्भस्थं हेम बीजं विभावसोः । अनन्त पुण्य फलद मतः शान्तिं प्रयच्छमे ॥

यत्तुश्रिया विरहितं त्वयि किं प्रदेयं लक्ष्मीपतिस्त्व मसिकिं त्वयिदेय मस्ति ॥

तुभ्यं ददाम्यह मतो भगवन् तुलस्याः पत्रं मयाप्यधिकृतं तब दक्षिणार्थम् ॥

श्रीले विहीन चिजता कसरी चढाउँ लक्ष्मीपति प्रभुहुदा धनके चढाउँ ॥

यैनिम्तिले हजुरलाई म भेटि राखी टक्र्याउँछु तुलसीपत्र लिनोस खालि ॥

उपायन द्रव्यं समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

चमर पङ्खा डोलाउने मन्त्र–

ॐ वायो येते सहस्रिणो रथासस्ते भिरागहि नियुत्वान्सोम पीतये ॥

शरत् शशि निर्मल चन्द्रिकाभि स्तुल्ल्ये मया सम्प्रति चामरे द्वे ॥

संवीजनार्थं भवतः प्रदत्ते गृहाण लक्ष्म्या सह भो रमेश ॥

शरद् शशिका किरणा वलीसरि यी दुईटा चामर नाथ योघरि ॥
टक्र्याउँछु हंकनका निमित्तमा लागुन् रमानाथ प्रभो हजूरमा ॥

चामर व्यजने वीजयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

दर्पण (ऐना) चढाउने मन्त्र–

ॐ तच्चक्षुर्देवहितम्पुरस्ताच्छुक्रमुच्चरत् । पश्येम शरदः शतञ्जीवेमशरदः शतꣳ शृणुयामशरदः शतम्प्रब्रवामशरदः शतमदीनाः स्यामशरदः शतम्भूयश्चशरदः शतात् ॥

यत्प्राणिनाँ प्रतिदिनं परिवर्त माना मात्मानुरूप मनु दर्शयति स्वबिम्बे ॥
यत्स्वच्छता त्वदुपमा कविभिः प्रदत्ता लक्ष्मी पते त्वमवलोकय दर्पणं तत् ॥
जो प्राणीको प्रतिदिनै फिरने अनूप । देखाई दिन्छ झलमल्ल यथार्थ रूप ॥
दृष्यन्तनै हजुरको कविजौनलाई । दिन्छन् उदर्पण चढाउँछु नाथलाई ॥

दर्पणं दर्शयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

एकक्षण ध्यान गरी दश पटक आफूले लिएको मूल मन्त्र जपेर हातमा जल लिई जप निवेदन गर्ने मन्त्र–

गुह्यातिगुह्य गोप्त्रित्वं गृहाणास्मत् कृतं जपम्।
सिद्धिर्भवतु मे देवि त्वत्प्रसादात्सुरेश्वरि ॥

जपं निवेदयामि श्री रमासहित सत्यनारायणाय नमः ॥ भनी जल चढाई दिने ॥

तीन पटक प्रदक्षिणा गर्ने मन्त्र–

ॐ व्वेदा हमेतम्पुरुषम्महान्तमादित्य वर्णन्तमसः परस्तात्। तमेव व्विादित्वा तिमृत्युमेति नान्यः पन्था विद्यतेऽयनाय ॥

यं ब्रह्माणन्त्वां भगवन्त मीस्वरं वदन्ति ब्रह्मेति विवेक शालिनः ॥
तत्ते कथं स्याद् भवतः प्रदक्षिणां प्रसीद मे वीक्ष्य विनोद भावनाम् ॥

जस्देखि ठूलो अरु छैन क्यै भनि भन्छन् विवेकी प्रभु ब्रह्महौ भनि ॥
यस्ता प्रभुको गरुँ के प्रदक्षिणा खुसि हुनोस् केवल देखि यातना ॥

प्रदक्षिणां समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

नीराजनअर्पण गर्ने मन्त्र–

ॐ चन्द्रमा मनसो जात श्चक्षोः सूर्य्यो अजायत। श्श्रोत्रा द्वायुश्च प्राणश्च मुखादग्नि रजायत ॥
स्नेहार्दिता मुपगता भिरसख्य काभिः प्रज्वालि ताभि रनलेन सुवर्ति काभिः ॥
नीराजनं च विधिना स्वयमप्रमेय तेजोमयाय भवते विनिवेदयामि ॥
बत्तिहरू अब विभो घिउमा भिजाई सल्काई अग्नि बीच भक्तिपना जनाई ॥
आफै प्रकाश रहने प्रभुको म खालि गर्छु निराजन म केवल दीप वाली ॥

नीराजनं समर्पयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

कर्पूर दीप डोलाउने मन्त्र–

ॐ आग्निज्योति ज्र्योति रग्निः स्वाहा। सूर्य्यो ज्योति ज्ज्र्योति सूर्यः स्वाहा अग्नि व्वर्चो ज्ज्योति र्वच्र्वः स्वाहा सूर्य्यो वर्च्चो ज्ज्र्योति र्व्वचः स्वाहा ज्र्योतिः सूर्य्यः सूर्य्यो ज्योतिः स्वाहा ॥

सूर्येन्दु तारका वन्हि तेज पुञ्ज विराजितम्। कर्पूर दीपं देवेश गृहाण जगदीश्वरं ॥

सूर्य चन्द्र अनि तारा अग्निको तेज पुञ्ज भै।
तेजिलो प्रभुलाई यो अर्पण कर्पूर दीप है॥

कर्पूर दीपं दर्शयामि श्री रमा सहित सत्यनारायणाय नमः ॥

अब पुष्पाञ्जलि लिने मन्त्र—

अमोघं पुण्डरीकाक्षं नृसिहं दैत्य सूदनम्। ऋषिकेशं जगन्नाथं वागीशं वरदायकम्॥
योगेश्वरं गुणातीतं गोविन्दं गरुडध्वजम्। जनार्दनं व्रजानन्दं श्रीवल्लभ मधीश्वरम्॥
सत्यनारायणं देवं वन्देहं कामदं विभुम्। लीलया रचितं विश्वं येन तस्मै नमो नमः॥
प्रणमामि सदा सत्यं नारायण मतः परम्। दुर्गमे विषमे घोरे शत्रुभिः परि पीडिते॥
विविधा पत्सु घोरेषु दुःखेष्वपि च यद्भयम्। विनाशय सदादेव तत्सर्वं मुपसर्गकम्॥
त्वन्माया मोहिताः सर्वे ब्रह्माद्या स्त्रिदिवौकसः। नजानन्ति गुणं रूपं तवाश्चर्य मिदं प्रभो॥
मोहितो ऽहं कथं जाने मोहितस्तव मायया। प्रसीद पूजितो भक्त्या यथाविभव विस्तरैः॥
पुत्रं वित्तं च मच्चित्तं पाहिमां शरणा गतम्। शरणं ते प्रपद्ये ऽहं सर्व कामार्थ सिद्धये॥

ॐ पुष्पाञ्जलिं समर्पयामि रमा सहित श्री सत्यनारायणाय नमः॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

कर्ताल नमस्कार गर्ने–

ॐ सत्यनारायणं देवं वन्देऽहं कामदं विभुम् ।
लीलया रचितं विश्वं येन तस्मै नमोनमः ॥
प्रणमामि सदा भक्त्या सत्यनारायणं गुरुम् ॥

अब सबैले हात जोर्ने र पढ्ने–

ॐ अमोघं पुण्डरीकाक्षं नृसिंह दैत्य सूदनम् ।
ऋषिकेशं जगन्नाथं वागीशं वरदायकम् ॥
योगेश्वरं गुणातीतं गोविन्दं गरुडध्वजम् ॥
जनार्दनं ब्रजांनन्दं श्री वल्लभमधीश्वरम
लीलया रचितं विश्वं येन तस्मै नमोनमः ॥

प्रणमामि सदा सत्यं सत्यनारायणं परम् ॥
दुर्गमे विषमे घोरे शत्रुभिः परिपीडिते ॥
विविधापत्सु घोरेषु दुःखेष्वपि च यद्भयम् ॥
विनाशय सदादेव तत्सर्वमुपसर्गकम् ॥
त्वन्मायामोहिताः सर्वे ब्रह्माद्यास्त्रिदिवौकसः ॥
प्रसीद पूजितो भक्त्या यथा विभवविस्तरैः ॥
पुत्रं वित्तं च मच्चितं पाहि मां शरणागतम
प्रणमामि सदा देवं सत्यनारायणं गुरुम् ॥

प्रार्थनां समर्पयामि रमा सहित श्री सत्यनारायणाय नमः ॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

अब सत्यनारायणको पुस्तकलाई पूजा गर्ने धूप बत्ति नैवेद्य भेटी चढाई ढोग्ने र कथा सुन्ने। कथा सकिए पछि।

अब अर्घ उठाई हातमा लिने र भन्ने मन्त्र–

ॐ त्रिपादूर्ध्वऽ उदैत्पुरुषः पादोस्येहा भवत्पुनः ततो ब्विष्वङ्व्यक्रा मत्सा सना नशनेऽअभि॥ जातो दैत्य वधार्थाय देवानां रक्षणाय च। तस्मै देवाय सत्याय सगुणाय गुणात्मने॥ व्यक्ता व्यक्त स्वरूपाय ऋषीक पतये नमः। गृहाणार्घं मया दत्तं रमया सहित प्रभो॥

अर्घलाई स्थापेकै ठाउँमा घोप्ट्ये गरी– ॐ न्युव्ज पात्राय नमः॥ भनी पूजा गर्ने र फेरि उत्तानो गरी जल फूल अक्षता राख्ने।

शङ्खार्घ स्थापेको भए उठाउने र भन्ने मन्त्र–

शङ्ख मध्ये स्थितं तोयं भ्रामितं केशवोपरि। अङ्ग लग्नं मनुष्याणां सर्व पापं व्यपोहतु॥

शङ्खार्घं समर्पयामि रमा सहित सत्यनारायणाय नमः॥

अब क्षमा माग्ने मन्त्र—

त्राहिमां सर्वग श्रीश हरे संसार सागरात् । पुष्कराक्ष निमग्नोहं महा विज्ञान मत्सरात् ॥
अपराधो भवत्त्येव सेवकस्य पदे पदे । कः परः क्षम्यते देव केवल स्वामिना विना ॥

अब पूर्ण पात्रको पूजा गर्ने—

ॐ पूर्णादर्व्वि परापत सुपूर्णा पुन रापत । वष्णेव व्विक्रीणा वहाऽइष मूर्ज्ज ६ शतक्रतो ॥ पूर्ण पात्राय नमः, वायनाय नमः ॥

कुश जौ तिल पूर्णपात्र हातमा लिने— सङ्कल्प—

हरिः ॐ तत्सत् पूर्व सङ्कल्प सिद्धिरस्तु अमुकगोत्रोत्पन्नः अमुकप्रवरः अमुकवेदाध्यायी शर्मा अहं (वर्माहं वा गुप्तोहं) मम आयुरारोग्यै श्वर्योदय वृध्यर्थं मनोऽभिलषित वाञ्छा सिद्ध्यर्थं च दीप कलश गणपति पूजन पूर्वक यथा ज्ञानं रमा सहित श्री सत्यनारायण पूजन कर्मणः

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

प्रतिष्ठा साङ्गता सिध्यर्थम् अमुकद्रव्यम् अमुकदैवतं पूगिफलं वनस्पति दैवतम् यज्ञोपवीतं ब्रह्म दैवतम् अन्नं प्रजापति दैवतम् अमुक गोत्राय सुपूजिताय ब्राह्मणाय पूर्णपात्र त्वेन तुभ्यमहं संप्रददे॥

अब दक्षिणा सङ्कल्प गर्ने–पूर्णपात्रको जस्तै सङ्कल्प गरी साङ्गता सिध्यर्थं सम्म भनी–

दक्षिणा द्रव्यं रौप्यं चन्द्रदैवताकं नानानाम गोत्रेभ्यो ब्राह्मणेभ्यो ब्राह्मणीभ्य कन्या कुमारीभ्यश्च यथाकालेदातुं जले अहम् उत्सृजे ॥

अब भक्तिपूर्वक भगवानलाई दण्डवत गर्ने मन्त्र–

हरे मत्समो पातकी नास्ति भूमौ तथा त्वत समोनास्ति पापा पहारी ॥
इति त्वं च मत्वा जगन्नाथ देवो यदिच्छा भवेत्ते तथा मां कुरु त्वम् ॥

अब पूजा गरिएका देवता र कलश गणेशलाई समेत फूल अक्षता चढाई विसर्जन गर्ने र भन्ने मन्त्र–

ॐ यान्तु देवगणाः सर्वे पूजामादाय पार्थिवम् । इष्टकाम प्रसिध्यर्थं पुनरागमनाय च ॥
गच्छ गच्छ सुर श्रेष्ठ स्वस्थानं परमेश्वर। यत्र ब्रह्मा दयोदेवा स्तत्र गच्छ सुरेश्वर॥

कायेन वाचा गर्ने मन्त्र–

कायेन वाचा मनसेन्द्रियैर्वा, वुद्ध्यात्मनाबा नुसृतेः स्वभावात् । करोमि यद्यत् सकलं परस्मै, नारायणायेति समर्पयेतत् ॥

अभिषेक गर्दा भन्ने मन्त्र–

ॐ द्यौः शान्तिरन्तरिक्षᳮ शान्तिः पृथिवीशान्ति रापः शान्तिरोषधयः शान्तिः । व्वनस्पतयः शान्तिर्विश्वेदेवाः शान्तिबह्मशान्तिः सव्व ᳮ शान्तिः शान्तिरेवशान्तिः सामाशान्तिरेधि ॥

सवन्धुवर्ग यजमानलाई प्रसाद लगाई दिदा भन्ने मन्त्र–

ॐ श्रीर्वर्चस्वमायुष्यमारोग्यमाविधापवमानं महीयते ॥ धनं धान्यं पशून् बहुपुत्रलाभं शत संवत्सरं दीर्घमायुः । मन्त्रार्थाः सफला सन्तु पूर्णाः सन्तु मनोरथाः ॥ शत्रूणा बुद्धि नाशोऽस्तु

भित्राणामुदयस्तव। सिद्धिरस्तु क्रियारम्भे बृद्धिरस्तु धनागमे। पुष्टिरस्तु शरीरेषु शान्तिरस्तु गृहादिषु ॥

यसरी जल प्रसाद ब्राह्मणबाट लिइ ब्राह्मणलाई भोजन समेत गराउने र आफू पनि भोजन गर्ने॥

इति श्री सत्यानारायण पूजाविधि समाप्तम्॥

सत्यनारायण व्रत—कथा प्रारम्भ

प्रथम अध्याय

एकदा मुनयः सर्वे सर्वलोकहिते रताः
सुरम्ये नैमिषारण्ये गोष्ठीं चक्रुर्मनोरमाम् ॥ १ ॥
तदन्तरे महातेजा व्यासशिष्यो महायशाः ।
सूतः शिष्यगणैर्युक्तः समायातो हरिं स्मरन् ॥२॥

अघि एक समयमा सबै लोकको हित गर्नमा लागेका शौनक आदि प्रसिद्ध ऋषिमुनिहरू सुन्दर रमणीय नैमिषारण्य क्षेत्रमा मनोहर सभा गरेर बसेका थिए ॥१॥ त्यसै मौकामा व्यासका शिष्य वडातेजस्वी ठूलो कीर्ति भएका सूत शिष्यगणहरूले युक्त भएर हरि–हरि स्मरण गर्दै सूत पौराणिक त्यहाँ सभामा आईपुगे ॥२॥

तमायान्तं समा लोक्य सूतं शास्त्रार्थपारगम् ।
मुनिं सर्वे समुत्तस्थुः शौनकाद्यास्तपोधनाः ॥३॥
सोऽपि तान्सहसा भक्त्या मुनीन्परमवैष्णवान् ।
ननाम दण्डवद्भूभौ सर्व धर्मविशारदः ॥४॥
वरासने महाबुद्धिस्तैर्दत्ते मुनिसत्तमः ।
उवास सदसो मध्ये सर्वैः शिष्यगणैर्वृतः ॥५॥

सबै शास्त्रमा पारंगत भएका ती सूतजी आएको देखेर शौनकादि सबै मुनिहरू आदरपूर्वक उठेर दण्डवत प्रणाम गरी खडा भए ॥३॥ सबै धर्मको विस्तार जान्ने भएका सूतजीले पनि आदर भक्तिपूर्वक परम विष्णुभक्त वैष्णव ती शौनकादि मुनिहरूलाई दण्डवत् नमस्कार गरे ॥४॥ महाबुद्धिमान् ती सूत पौराणिक सबै शिष्यगणले युक्त भएर ऋषिहरूले दिएको सभाको बीचमा उच्च आसनमा बस्नु भयो ॥ ५ ॥

तत्रोपविष्टं तं सूतं शौनको मुनिसत्तमः ।
बद्ध्वाञ्जलिरिमां वाच मुवाच विनयान्वितः ॥६॥

शौनक उवाच

महर्षे सूत सर्वज्ञ कलिकाले समागते ।
केनोपायेन वै भक्तिर्भवेन्नृणां महामते ॥७॥

त्यो आसनमा बसेका ती सूतजीसङ्ग मुनिहरूका बीचमा श्रेष्ठ सज्जन शौनक मुनि नम्र भई अञ्जलि बाँधेर नम्रतापूर्वक मधुर बचनमा भन्न लाग्नु भयो ॥६॥ शौनक भन्नुहुन्छ । सबैकुरा जान्ने भएका हे महर्षे । कलियुगको समय आएपछि मनुष्यमा कुन उपायले परमेश्वरमा भक्ति लाग्ला ॥ ७ ॥

कलौ सर्वे भविष्यन्ति पापकर्मपरायणाः ।
वेदविद्याविहीनाश्च तेषां श्रेयः कथं भवेत् ॥८॥
कलावन्नगताः प्राणा लोका स्वल्पायुषस्तथा ।
निर्धनाश्च भविष्यन्ति नानापीडाप्रपीडिताः ॥९॥
प्रयाससाध्यं सुकृतं शास्त्रेषुकथितं द्विज ।
तस्मात्केऽपि करिष्यन्ति कलौ न सुकृतं जनाः॥१०॥

कलियुगमा सबै मनुष्य पापकर्ममा रत भएका हुन्छन् तथा वेदविद्याले हीन भएका धर्मशास्त्र नपढ्ने हुनेछन् तिनिहरूको कल्याण कसरी होला ॥८॥ कलियुगमा मनुष्यको प्राण अन्नमा अडिएको हुन्छ मनुष्य थोरै आयु भएका हुन्छन्। गरीव दरीद्र नाना तरहको दुःखले पीडित भएका हुन्छन् ॥९॥ पुण्यकर्म वा धर्म ठूला परि श्रमले मात्र सिद्ध हुन्छ भनेर शास्त्रमा भनेको छ त्यसो हुनाले यस कलियुगमा कसैले पनि पुण्यकर्म वा धर्म गर्ने छैनन् ॥१०॥

सुकृतेषु निवृष्टेषु प्रवृत्ते पापकर्मणि ।
सवंशाः प्रलयं सर्वे गमिष्यन्ति दुराशयाः ।।११।।
स्वल्पश्रमैरल्पवित्तै रल्पकालैश्च सत्तम ।
यथा भवेन्महापुण्यं तथा कथय सत्तम ।।१२।।
यस्योपदेशतः पुण्यं पापं वा कुरुते जनाः ।
सतद्भागी भवेन्मर्त्य इति शास्त्रेषु निर्णयः ।।१३।।

यस प्रकार पुण्यकर्म वा धर्म विनाश भएर पापकर्म बढेपछि मलिन मन भएकापुरुष आफ्नो वंशपरम्परा सहितै नाश भएर जानेछन् ।।११।। त्यसो हुनाले थोरै परिश्रम, थोरै धन, थोरै समयले ठूलो पुण्य जसरी हुन्छ हे सूतजी ? त्यो कुरा हामीलाई भन्नुहवस ।।१२।। जसका उपदेशले जो मनुष्य पुण्य अथवा पापकर्म गर्दछ, त्यो उपदेश गर्ने पनि त्यो कर्मको भागी हुनुंपर्छ भन्ने शास्त्रको निर्णय छ ।।१३।।

पुण्योपदेशी सदयः कैतवैश्च विवर्जितः ।
अपापो न विरोधी यश्चत्वारो केशवोपमाः ॥१४॥
ज्ञानं संप्राप्य संसारे यः परेभ्यो न यच्छति ।
ज्ञानरूपी हरिस्तस्मै प्रसन्न इव नेक्षते ॥१५॥
ज्ञानरत्नैश्च रत्नैश्च परसन्तोषकृन्नरः ।
स ज्ञेयः संमतो नूनं नररूपधरो हरिः ॥१६॥

पुण्यको उपदेश गर्ने, दयावान् कपट नभएका पाप नगर्ने पुण्यात्मासङ्ग विरोध नगर्ने यति चार जना केशव भगवान् (नारायण) जत्तिकै हुन् भनी जान्नु ॥१४॥ जो पुरुष आफूले ज्ञान पाएर अर्कालाई दिंदैन भने ज्ञानस्वरूप भगवान् हरि प्रसन्न भएजस्तो हेर्नु हुन्न ॥१५॥ जुन ज्ञानरूपी रत्नले अथवा अरु रत्नादिले अर्कालाई सन्तोष गर्ने मनुष्यरूपी भगवान् हुन् भनेर जान्नु भनेको छ ॥१६॥

व्रतेन तपसा किं वा प्राप्यते वाञ्छितं फलम् ।
तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि कथयस्व महामते ॥१७॥
त्वमेव मुनिशार्दूल वेदवेदाङ्गपारगः ।
त्वादृशो नहि वक्तान्यो यतस्त्वं व्याससशिक्षितः॥१८॥

इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे सत्यनारायण व्रतकथायां प्रथमोऽध्यायः ॥१॥

तसर्थ हे महाबुद्धिमान् सूतजी, व्रत र तपस्या गर्नाले अथवा कसरी मनोवाञ्छित फल पाइन्छ त्यो कुरा सुन्ने इच्छा गर्दछु भन्नुहवस् ॥१७॥ वेदाङ्गमा पार भएका मुनिमा श्रेष्ठ तपाई हुनुहुन्छ, तपाई वरावर भन्न सक्ने अरु कोही छैनन् किनभने तपाईलाई व्यासजीले शिक्षा दिएको हो ॥ १८॥

इति सत्यनारायण कथामा भाषा–टीकाको पहिलो अध्याय सकियो ॥१॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

द्वितीय अध्याय प्रारम्भ

सूत उवाच

धन्योऽसि त्वं मुनिश्रेष्ठ त्वमेव वैष्णवाग्रणीः ।
ततः समस्तलोकानां हितमिच्छसि सर्वदा ॥१॥
श्रृणु शौनक वक्ष्यामि कथां पाप प्रणाशिनीम् ।
यां श्रुत्वा मुच्यते जन्तुः संसारोत्थमहाभयात् ॥२॥

सूतजी भन्दछन्– मुनिहरूमा श्रेष्ठ भएका हे शौनक। तपाईंधन्य हुनुहुन्छ। विष्णु भक्तहरूका माझमा पनि तपाईं नै श्रेष्ठ हुनुहुन्छ किनकी सबै कालमा लोकको हितको इच्छा गर्नुहुन्छ ॥१॥ अतः त्यो कुरा म भन्दछु हे शौनक। जुन सुन्नाले प्राणीहरू संसाररूपी अत्यन्त ठूलो भयबाट मुक्त हुन्छन् ॥२॥

सूत उवाच

एकदा नारदो योगी परानुग्रहकाङ्क्षया ।
पर्यटन् विविधाँन्लोकान्मर्त्यलोकमुपागतः ॥३॥
तत्र दृष्ट्वा जनान्सर्वान्नानाक्लेशसमन्वितान् ।
नानायोनिसमुत्पन्नान् क्लिश्यमानान् स्वकर्मभिः ॥४॥

सूतजी भन्दछन्— एक समयमा योगी नारद अरुलाई करुणा गर्ने बिचारले अनेक लोक घुम्दा घुम्दै मर्त्य लोकमा आई पुग्नु भया ॥३॥ यहाँ समस्त जनलाई अनेक तरहका क्लेशले संयुक्त दुःखी नाना योनिमा जन्मेर आफ्नू कर्मका दुःखहरू भोगिरहेका देखे ॥४॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

केनोपायेन चैतेषां दुःखनाशो भवेद् ध्रुवम्।
इति संचिन्त्य मनसा विष्णुलोके गतस्तदा ॥५॥
तत्र नारायणं देवं शुक्लर्वणं चतुभुर्जम्।
शङ्खचक्रगदा–पद्मवनमालाविभूषितम् ॥६॥
दृष्ट्वा तं देवदेवेशं स्तोतुं समुपचक्रमे।

त्यस्तोको दुःखको नाश कसरी हुन्छ भन्ने बिचार गरेर श्रीविष्णुलोकमा जानुभयो ॥५॥ वैकुण्ठ लोकमा सेतोवर्ण भएका चार हातमा शङ्ख, चक्र, गदा, पद्मधारी वनमालाले विभूषित नारायण भगवान् देवदेवलाई दर्शन गरीकन स्तुति गर्न लाग्नु भयो ॥६॥

नारद उवाच

नमस्ते वाङ्मनोतीतरूपायानन्तशक्तये ॥७॥
आदिमध्यान्तहीनाय निर्गुणायागुणात्मने ।
सर्वे षामादिभूताय भक्तानामार्तिनाशिने ॥८॥
श्रुत्वा स्तोत्रं ततो विष्णुर्नारदं प्रत्यभाषत ।

नारदजी भन्नुहुन्छ– वाणीले मनले जानि नसकिने अर्थात् ग्राह्य ग्रहण गर्न नसकिने, बचनले भनेर नसकिने, अगणित शक्ति भएका भगवान् तपाईलाई नमस्कार छ ॥७॥ हे प्रभो आदि मध्य र अन्त्य तीन अवस्था देखि रहित निर्गुण होइवक्सिन्छ, भक्तजनका निमित्त सगुणका अनेक अवतार धारण गरिवक्सिन्छ सबैको आदि भूत पुराण स्वरुपलेभक्तको पीडा नाश गरिवक्सिन्छ त्यस्ता हजुरलाई नमस्कार छ॥ ८॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

श्रीभगवानुवाच

किमर्थमागतोऽसि त्वं किं ते मनसि वर्तते ॥९॥

कथयस्व महाभाग तत्सर्वं कथयामि ते।

नारदजीको यस्तो स्तुति सुनेर भगवान् विष्णु नारदलाई भन्नुहुन्छ, हे महाभाग ! हे नारद ! देवर्षे किन आउनुभयो ? तपाईका मनमा के छ। त्यो सबै विस्तार गर म पनि तिमीलाई सबै वृत्तान्त भनिदिनेछु॥९॥

नारद उवाच

मर्त्यलोके जनाः सर्वे नानाक्लेशसमन्विताः।

नानायोनि समुत्पन्नाः पच्यन्ते पापकर्मभिः ॥१०॥

यो कुरा सुनेर नारदजी भन्नुहुन्छ–हे भगवान् ! मर्त्यलोकका मनुष्यहरू नानातरहको योनिमा उत्पन्न भएर नानातरहको क्लेश दुःखमा आफ्ना कर्मले पाकिरहेका दुःखी प्राणी छन्॥ १० ॥

तत्कथं शमयेन्नाथ लघूपायेन तद्वद ।
श्रोतुमिच्छामि तत्सर्वं कृपाऽस्ति यदि ते मयि ॥११॥

हे नाथ। तिनीहरूको कष्ट थोरै उपायले कसरी शमन हुन्छ , त्यसको छोटो उपाय सुन्न इच्छा छ यदि ममा कृपा छ भने आज्ञा हवस् ॥ ११ ॥

श्रीभगवानुवाच

साधु पृष्टं त्वया वत्स लोकानुग्रहकाङ्क्षया ।
यत्कृत्वा मुच्यते मोहात् तच्छृणुष्व वदामि ते ॥१२॥

यति ती नारदले विन्ति गरेपछि भगवान् भन्नुहुन्छ, हे वाबु नारद ! प्राणीहरूको अनुग्रहको इच्छा गरीकन यो अती उपयोगी कुरा सोध्यौ सबैलाई कल्याण हुने यो कुरा हो। अव जो कुरा गरेर मनुष्य मोहबाट मुक्त हुन्छन् त्यो म भन्दछु सुन ॥१२॥

सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि

व्रतमस्ति महत्पुण्यं स्वर्गे मर्त्ये च दुर्लभम् ।
तव स्नेहान्मया वत्स प्रकाशः क्रियतेऽधुना ॥१३॥
सत्यनारायणस्यैकं व्रतं सम्यग्विधानतः ।
कृत्वा सद्यः सुखं भुक्त्वा परत्र मोक्षमाप्नुयात् ॥१४॥
तच्छ्रुत्वा भगवद्वाक्यं नारदो मुनिरब्रवीत् ।

स्वर्गलोक मर्त्यलोकमा दुर्लभ भएको यस्तो एक पवित्र व्रत छ , हे बाबू नारद ! प्रेमले म अहिले प्रकाश गर्दछु ॥१३॥ जुन मनुष्य सत्यनारायणको व्रत राम्रो प्रकारले विधिपूर्वक गर्दछ भने यस लोकमा सुख भोगेर अन्त्यमा अर्थात् मरेपछि परलोकमा मोक्ष मिल्दछ ॥१४॥

ारद उवाच–

किं फलं किं विधानञ्च कृतं केनैव तद्व्रतम् ॥१५॥
तत्सर्वं विस्तराद् ब्रूहि कथं कार्यं हि तद् व्रतम् ।

यस्तो भगवान्‌को बचन सुनेर नारदजी भन्नुहुन्छ , सोध्नुहुन्छ हे प्रभो ! त्यो व्रतको कस्तो कस्तो फल छ कस्तो विधि विधान छ, पहिले कसले व्रत गर्‍यो ॥१५॥ यो सबै कैले पगर्नु पर्दछ, त्यो सबै विस्तारपूर्वक बताई बक्सियोस् भनी नारदले विन्ति गरे ॥

श्री भगवानुवाच

दुःखशोकादिशमनं धनधान्य प्रवर्धनम् ॥१६॥

सौभाग्यसन्ततिकरं सर्वत्र विजयप्रदम् ॥

यस्मिन् कस्मिन् दिने मर्त्यो भक्तिश्रद्धासमन्वितः ॥१७॥

भगवान् भन्न लाग्नुभयो हे नारदमुनि ! जुन व्रत दुःख शोक शमन गर्ने, धनधान्य बढाई दिने ॥ १६ ॥ सौभाग्य सन्तान बढाउने यो व्रत सबै मौका र ठाउँमा आफ्नू जीत (विजय) गराउने यस्तो फल भएको छ, जुनसुकै दिनमा भएपनि श्रद्धाभक्तिले युक्त भएर गरोस ॥ १७ ॥

सत्यनारायणं देवं यजेच्चैव निशामुखे।
ब्राह्मणैर्वान्धवैश्चैव सहितो धर्म तत्परः ॥१८॥
नैवेद्यं भक्तितो दद्यात् सपादं भक्ष्य संयुतम्।
रम्भाफलं घृतं क्षीरं गोधूमस्य च चूर्णकम् ॥१९॥

सन्ध्या समयमा सत्यनारायण भगवान्को पूजा गर्नु भक्त ब्राह्मण र भाइ बन्धुवर्ग (दाजुभाई) हरूसङ्ग भएर धर्ममा तत्पर रही ॥१८॥ भक्तिपूर्वक सवा किलो नैवेद्य बनाउनु जस्तै केरा, घिउ, दूध र गहुँको पीठो ॥१९ ॥

अभावे शालिचूर्णं वा शर्करा च गुडं तथा ।
सपादं सर्वभक्ष्याणि चैकीकृत्य निवेदयेत् ॥२०॥
विप्राय दक्षिणां दद्यात् कथां श्रुत्वा जनैः सह ।
ततश्च बन्धुभिः सार्धं विप्राँश्च प्रतिभोजयेत् ॥२१॥
प्रसादं भक्षयेद्भक्त्या नृत्यगीतादिकञ्चरेत् ।
ततश्च स्वगृहं गच्छेत् सत्यनारायणं स्मरन् ॥२२॥

गहुँको पीठो नपाए शालिधानको चामलको पीठो, शखर (चिनी) मिलाएर एकत्र गरेको सवा किलोः, सवा पाथी, सवा मन जति भएपनि आफ्नो गच्छे अनुसार सवा भएको बनाउनु र भगवान्लाई निवेदन (अर्पण) गर्नु भोग लगाउनु ॥२०॥ ब्राह्मणलाई दक्षिणा दिनु र भाइबन्धु सहित बसी कथा सुनेर त्यसपछि ब्राह्मणलाई भोजन गराउनु ॥२१॥ दाजुभाईहरूले सहित भएर आफूले पनि प्रसाद भोजन गर्नु, भक्तिपूर्वक नाचगान कीर्तन इत्यादि पनि गर्नु अनि सत्यनारायण भगवान्लाई वारम्वार संझदै ध्यान गर्दै आ–आफ्नो घरमा जानू ॥२२॥

एवं कृते मनुष्याणां वाञ्छासिद्धिर्भवेद्ध्रुवम् ।
विशेषतः कलियुगे लघूपायोऽस्ति भूतले ॥ २३ ॥

इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे सत्यनारायणव्रतकथायां द्वितीयोऽध्यायः ॥ २ ॥

यस तरहले मनुष्यले व्रत गऱ्यो भने उसको इच्छासिद्धि निश्चय पूर्ण हुन जानेछ, विशेष गरेर कलियुगमा यस पृथिवीमा यही सबैभन्दा सजिलो उपाय हो (जसले पुण्य पनि हुन्छ, पाप पनि छुट्छ) ॥ २३ ।

इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे सत्यनारायणव्रतकथा– भाषाटीकाया द्वितीयो=ध्यायः ॥२॥

तृतीय अध्याय प्रारम्भ

सूत उवाच

अथान्यत्संप्रवक्ष्यामि कृतं येन पुरा द्विज।
कश्चित् काशीपुरे रम्ये ह्यासीद्विप्राऽतिनिर्धनः ॥१॥
क्षुत्तृड्भ्यां व्याकुलो भूत्वा नित्यं बभ्राम भूतले।
दुःखितं ब्राह्मणं दृष्ट्वा भगवान् ब्राह्मणप्रियः ॥२॥

अब यस तृतीय अध्यायमा शतानन्द ब्राह्मणको उपाख्यान् वर्णन गरिन्छ—सूतजी भन्दछन्, हे शौनकजी। सुन अब अरु वृत्तान्त पनि म भन्दछु जसले यो व्रत अघि गऱ्यो। सो काशी नगरीमा कुनै एक शतानन्द नामका गरीब ब्राह्मण थिए। ॥ १ ॥ ती भोकप्यासले व्याकुलभएर नित्य पृथिवीमा घुमिरहन्थे त्यस्ता दुःखी ब्राह्मणलाई प्यारो गर्ने भगवान्ले ॥२॥

बृद्धब्राह्मणरूपस्तं पप्रच्छ द्विजमादरात्।

बृद्धब्राह्मण उवाच

किमर्थ भ्रमसे विप्र महीं नित्यं सुदुःखितः ॥ ३ ॥
तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि कथ्यतां द्विजसत्तम ।

बूढो ब्राह्मणको रूप लिएर तिनका (शतानन्द ब्राह्मणका) नजीकमा आएर आदरपूर्वक सोध्न लाग्नुभयो बूढा ब्राह्मणरूपी भगवान् भन्नुहुन्छ– हे ब्राह्मण ! तपाई के कारण दुःखी भएर पृथिवीमा सधैं घुमिरहनुहुन्छ ॥३॥ त्यो सबै कुरा सुनाउनु हवस् ॥

शतानन्द उवाच

ब्राह्मणो ऽ तिदरिद्रोहं भिक्षार्थं वै भ्रमाम्यहम् ॥४॥
उपायं यदि जानासि कृपया कथय प्रभो ।

ती शतानन्द ब्राह्मण भन्दछन्– म निर्धनी (गरीव) ब्राह्मण हुँ भिक्षाको निमित्त पृथिवीमा भ्रमण गर्दछु ॥ ४ ॥ हे प्रभो यदि उपाय जानेको छ भने कृपा गरेर भनिदिनुहवस् आज्ञा हओस् ॥

बृद्धब्राह्मण उवाच

सत्यनारायणो विष्णुर्वाञ्छितार्थफलप्रदः ॥५॥
तस्य त्वं पूजनं विप्र कुरुष्व व्रतमुत्तमम् ।
यत्कृत्वा सर्वदुःखेभ्यो मुक्तो भवति मानवः ॥६॥
विधानञ्च व्रतस्यापि विप्रायाभाष्य यत्नतः ।
सत्यनारायणो बृद्धस्तत्रैवान्तरधीयत ॥७॥

बूढा ब्राह्मणरूपी विष्णु आज्ञा गर्नु हुन्छ– हे ब्राह्मण ! सत्यनारायण भगवान् ! विष्णु इच्छाअनुसार फल दिने हुनुहुन्छ ॥५॥ उहाँको पूजा व्रत तपाई पनि गर्नुहवस् जुन पूजा व्रत गर्नाले मनुष्य सबै दुःखबाट मुक्त हुन्छन् ॥६॥ यस्ता तरहले व्रतको बिधि पनि ब्राह्मणलाई सबै वृतान्त बताई आज्ञा गरी बूढा ब्राह्मणरूपी सत्यनारायण भगवान् त्यहीं अन्तर्ध्यान होइबक्स्यो ॥ ७ ॥

तदहं संकरिष्यामि यदुक्तं ब्राह्मणेन वै ।
इति सञ्चिन्त्य विप्रोऽसौ रात्रौ निद्रां न लब्धवान् ॥८॥
ततो प्रातः समुत्थाय सत्यनारायणव्रतम् ।
करिष्ये इति सङ्कल्प्य भिक्षार्थ मगमत्द्विजः ॥९॥
तस्मिन्नेव दिने विप्र प्रचुरं द्रव्यमाप्तवान् ।
तेनैव बन्धुभिः सार्धं सत्यस्य व्रतमाचरत् ॥१०॥

तब ती ब्राह्मण शतानन्दले अब त्यो व्रत म राम्रा तरहले अवश्य गर्दछु भन्ने विचार गर्दै जुन बृद्ध ब्राह्मणले व्रत र पूजाको महीमा बताएर जानु भयो त्यसैमा मग्न परि रात्रिमा चिन्ता गर्दै निन्द्रा पनि परेन ॥८॥ त्यसपछि सवेरै उठेर सत्यनारायणको व्रत गर्दछु भन्ने मनमा सङ्कल्प गरेर ती ब्राह्मण भिक्षा माग्न भनेर गए ॥९॥ त्यस दिन भिक्षामा पनि धेरै धन (द्रव्य) पाए, त्यसै धनबाट दाजुभाइ ईष्टमित्र साथ भएर सत्यनारायण सत्यदेवको व्रत पूजा गरे ॥ १० ॥

सर्वदुःखविनिर्मुक्तः सर्वसंपत्समन्वितः ।
बभूव स द्विजश्रेष्ठो व्रतस्यास्य प्रभावतः ॥११॥
ततः प्रभृतिकालञ्च मासिमासि व्रतं कृतम् ।
एवं नारायणस्येदंव्रतं कृत्वा द्विजोत्तमः ॥१२॥
सर्वपापविनिर्मुक्तो दुर्लभं मोक्षमाप्तवान् ।
व्रतमस्य यदा विप्र पृथिव्यां संकरिष्यति ॥१३॥

सत्यनारायणको व्रतको प्रभावले ती ब्राह्मण सबै दुःखबाट मुक्त भए सबै सम्पत्तिले युक्त पनि भए। व्रतको प्रभावले ब्राह्मणलाई सबै कुराले परिपूर्ण युक्त धनधान्य अन्नहरूले सम्पत्तिवाला बनाई दिदा भए ॥११॥ त्यहाँदेखि लिएर ती ब्राह्मणले मैह्ना मैह्नामा सत्यनारायणको व्रत गर्न लागे। यस्ता तरहले ती ब्राह्मणोत्तम शतानन्द सत्यनारायण भगवान्‌को व्रत गरेर ॥१२॥ सबै पापबाट मुक्त भएर दुर्लभ गति कहिल्यै नपाइसकिने मोक्ष प्राप्त गरे। त्यसो हुनाले हे शौनक ! यस्तो सत्यनारायणको व्रत पृथिवीमा व्रत विधिले मनुष्य जब गर्दछन् ॥१३॥

तदैव सर्वदुःखञ्च मनुष्यस्य विनश्यति ।
एवं नारायणेनोक्तं नारदाय महात्मने ॥१४॥
मया ततकथितं विप्राः किमन्यत् कथयामि वः ॥१५॥

इति श्रीस्कन्दपुराणे रेवाखण्डे सत्यनारायण व्रतकथायां तृतीयोऽध्यायः ॥३॥

त्यसै वेला मनुष्यको सबै दुःख विनाश भएर जानेछन् यसरी नारायण भगवान्ले नारदलाई भन्नु भएको छ , आज्ञा गर्नु भएको छ ॥१४॥ सोही व्रत हे शौनक ब्राह्मण हो । तपाईहरूलाई मैले पनि सोही कुरा भने अब तपाईहरूलाई के सुनाऊ भनो सूतजीले भन्नुभयो ॥१५॥

इति सत्यनारायणको व्रतकथायां तेश्रो अध्याय सकियो ॥ ३ ॥

चतुर्थ अध्याय प्रारम्भ

ऋषिउवाच

तस्माद्विप्राच्छ्रुतं केन पृथिव्यां चरितं मुने।
तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि श्रद्धास्माकं प्रजायते ॥१॥

शौनकादि ऋषि भन्नुहुन्छ, हे मुनि सूतजी ! त्यसपछि ती ब्राह्मणबाट यो व्रत पृथिवीमा कसले सुन्यो ? पृथिवीमा कसले गऱ्यो ? त्यो सबै कुरा सुन्नालाई हामीलाई श्रद्धा लागेको छ ॥१॥

सूत उवाच

श्रृणुध्वं मुनयः सर्वे व्रतं येन कृता भुवि ।
एकदा स द्विजवरो यथाविभवविस्तरैः ॥२॥

शौनकादिहरूको यो कुरा सुनेर, सूतजी भन्नुहुन्छ, हे मुनिश्वरहरू हो सुन्नुहवस् त्यसपछि पृथिवीमा जसले गऱ्यो, एक दिन उनै शतानन्द ब्राह्मण आफ्ना धन ऐश्वर्य अनुसार ॥२॥

बन्धुभिः स्वजनैः सार्धं व्रतंकर्तुं समुद्यतः ।
एतस्मिन्नन्तरे काले काष्ठक्रेता समागमत् ॥३॥
बहिः काष्ठञ्च संस्थाप्य विप्रस्य गृहमाययौ
तृष्णया पीडितात्मा च दृष्ट्वा विप्रकृतं व्रतम् ॥४॥

प्रणिपत्य द्विजंप्राह किमिदं क्रियते त्वया।
कृते किं फलमाप्नोति विस्तराद् वद मे प्रभो ॥५॥

बन्धुवर्ग इष्ट, मित्र,सहित भएर व्रत पूजा गर्न लागेका थिए त्यसै समयमा कोहि दाउरा वेच्ने दाउरे तही आइपुग्यो ॥३॥ त्यो दाउरा बाहिर राखेर ब्राह्मणको घरमा गयो, प्यासले व्याकुल भएको छँदो दाउरावालाले त्यहाँ पूजा भएको देखेर ॥४॥ ब्राह्मणलाई नमस्कार गरेर भन्दछ, हे ब्राह्मणजी, तपाईले यो के गर्नु भएको ? यो गर्नाले के फल हुन्छ सो हे ब्राह्मण। मलाई विस्तारपूर्वक भन्नहवस् ॥५॥

विप्र उवाच

सत्यनारायणस्येदं व्रतं सर्वेप्सितप्रदम्।
तस्य प्रसादान्मेसर्वं धनधान्यादिकं महत् ॥६॥
तस्मादेतदव्रतंज्ञात्वा काष्ठक्रेताऽतिहर्षितः।
पपौजल प्रसादञ्च भुक्त्या च नगरं ययौ ॥७॥

ब्राह्मण भन्दछन् यो सबै मनकामना पूर्ण गर्ने इच्छाअनुसार फल दिने सत्यनारायणको व्रत गरेको हो, उहाँ कै कृपाले मेरो घरमा सधै धनधान्य ठूलो ऐश्वर्य भएको हो ॥६॥ ब्राह्मणबाट यो कुरा जानेर दाउरे अति खुशि भयो, अनि जल प्रसाद खाएर शहर तर्फ आयो ॥७॥

सत्यनारायणं देवं मनसा चेत्यचिन्तयत् ।
काष्ठं विक्रयतो ग्रामे प्राप्यते चाद्य यद्धनम् ॥८॥
तेनैव सत्यदेवस्य करिष्ये व्रतमुत्तमम् ।
इति सञ्चिन्त्य मनसा काष्ठं कृत्वा तु मस्तके॥९॥
जगाम नगरे रम्ये धनिनां यत्र संस्थिति ।
तद्दिने काष्ठमूल्यं च द्विगुणं प्राप्तवानसौ ॥१०॥

सत्यनारायण देवतालाई मनले चिताउदै दाउरा विक्री गर्न गाउँमा गयो, आज दाउरा बेच्दा जति धन आउँछ॥ ८ ॥ त्यसैबाट सत्यनारायणको उत्तम व्रत गर्दछु यस्तो मनले चिताएर दाउरा टाउकामा राखेर विक्री गर्न गयो ॥९॥ रमणीय नगरमा पुग्यो जहाँ जहाँ धनीहरू रहन गएका छन् त्यस्तो नगरमा गएर दाउरा बेच्दा त्यस दिन दाउराको पैसा पनि दुई गुना (धेरै) पायो ॥१०॥

ततः प्रसन्नहृदयः सुपक्वं कदलीफलम् ।
शर्कराघृतदुग्धानि गोधूमस्य च चूर्णकम् ॥११॥
कृत्वैकत्र सपादञ्च गृहीत्वास्वगृहं ययौ ।
ततो बन्धून् समाहूय चकार विधिना व्रतम् ॥१२॥
तद्व्रतस्यप्रभावेण धनपुत्रान्वितोभवेत् ।
इहलोके सुखं भुक्त्वा चान्ते सत्यपुरं ययौ ॥१३॥

इति श्रीसत्यनारायण कथायां चतुर्थोऽध्यायः ॥४॥

त्यसपछि खुसी हुदै त्यस दाउरेले राम्रो पाकेको केरा, शखर घिउ दूध गहुँको पीठो ॥११॥ सबै एक ठाउँमा मिलाएर सवा किलो नैवेद्य बनाएर घरमा आयो, अनि बन्धुवर्गहरूलाई बोलाएर विधिपूर्वक व्रत पूजा गर्‍यो ॥१२॥ त्यो व्रतको प्रभावले त्यो दउरा बेच्नेवाला धनपुत्रले युक्त भएको भएर यस लोकमा सुख भोगेर अन्त्यमा सत्यनारायणको सत्यलोक वैकुण्ठमा गयो ॥१२॥

इति सत्यनारायणको व्रतकथाको नेपाली टीकामा चौथो अध्याय सकियो ॥४॥

पञ्चम अध्याय प्रारम्भ

सूत उवाच

पुनरन्यत् प्रवक्ष्यामि श्रृणुध्वँ मुनिसत्तमाः ।
पुरा चोल्कामुखो नाम्ना नृपश्चासीन्महीपतिः ॥१॥
जितेन्द्रियः सत्यवादी ययौ देवालयं प्रति ।
दिने दिने धनं दत्त्वा द्विजान् सन्तोषयन् सुधीः ॥२॥

श्री सूतजी भन्नुहुन्छ, हे मुनीश्वरहरू हो । सुन्नुहवस् अरु कथा इतिहास पनि भन्दछु अघि एक समयमा उल्कामुख नाम गरेका अत्यन्त धर्मात्मा राजा थिए ॥ १ ॥ एघारै इन्द्रियलाई जितेका सत्यवादी ती राजा दिनदिनै देवताका मन्दिरमा जान्थे, ब्राह्मणहरूलाई धनदान गरेर सन्तोष गराउँदथे प्रशन्न गराउँदथे ॥२॥

भार्या तस्य प्रमुग्धा च सरोजवदना सती ।
भद्रशीलानदीतिरे सत्यस्य व्रतमाचरत् ॥३॥
एतस्मिन्नान्तरे तत्र साधुरेकसमागतः ।
वाणिज्यार्थं बहुधनैरनेकैः परिपूरिताम् ॥४॥
नावं संस्थाप्य तत्तीरे जगाम नृपतिं प्रति ।
दृष्ट्वा स व्रतिनं भूपं पप्रच्छ विनयान्वितः ॥५॥

उनकी पत्नी (महारानी) प्रमुग्धा नाउँ गरेकी, कमल जस्तो मुख गरेकी, रूपवती, पतिव्रता थिइन्। राजा भद्रशीला नदीका किनारमा सत्यदेव सत्यनारायणको व्रतपूजा गर्न लाग्दा भए ॥३॥ राजाले पूजा गरेको बेलामा त्यहाँ एक साधु बनिया आइपुग्या । व्यापारका निमित्त ल्याएको अनेक प्रकारका बहुमूल्य धनले पूर्ण भएको ॥४॥ आफ्नो नाउँ नदी किनारमा राखेर राजा भएको ठाउँमा गयो। ती व्रतपूजामा लागेका राजालाई देखेर नम्रतापूर्वक सोध्दछ ॥५॥

साधु रुवाच

किमिदं कुरुषे राजन् ! भक्तियुक्तेन चेतसा ।
प्रकाशं कुरु तत्सर्वं श्रोतुमिच्छामि साम्प्रतम् ॥६॥

साधु वनिया भन्दछ, हे महाराज ! हजुरले भक्ति युक्त चित्तले यो के गर्नुभएको हो ? त्यो सबै खुलाएर भन्नुहवस्, मलाई सुन्न इच्छा लाग्यो ॥६॥

राजोवाच

पूजनं क्रियते साधो विष्णोरतुलतेजसः ।
व्रतञ्चस्वजनैः सार्धं पुत्राद्यावाप्तिकाम्यया ॥७॥

राजा भन्दछन्– हे साधु बनिया ! अतुल तेज भएका विष्णु भगवान्को व्रतपूजा आफ्ना बन्धु र इष्टमित्र जनसहित भएर सन्तान आदि प्राप्ति निमित्त गरेको हो ॥ ७ ॥

भूपस्य वचनं श्रुत्वा साधुः प्रोवाच सादरम् ।
सर्वं कथय मे राजन् ! करिष्येऽहं तवोदितम् ॥८॥
ममाऽपि सन्ततिर्नास्ति एतस्माज्जायते ध्रुवम् ।
राजा तथा जगादेदं व्रतं सम्यग्विधानतः ॥९॥

राजाको वाणी सुनेर त्यो बनियाँ भन्दछ, हे महाराज, सबै विस्तार संभ्काएर भन्नुहवस् तपाईले भन्नु भएको कुरा सब थोक म पनि गर्दछु ॥८॥ मेरा पनि सन्तान छैनन्, यस्तो सत्यनारायणको पूजा गरेमा अवश्य सन्तान होलान् । राजाले पनि त्यो सबै राम्रो तरहले बताई दिए ॥९॥

श्रुत्वा साधुर्जगामाशु नगरं श्रीसमाकुलम् ।
ततो निवृत्य वाणिज्यात्सानन्दो गृहमागतः ॥१०॥
भार्यायै कथितं सर्वं व्रतं सन्ततिदायकम् ।
तदा व्रतं करिष्यामि यदा मे सन्ततिर्भवेत् ॥११॥

ती सबै कुरा सुनेर वनियाँ लक्ष्मीले पूर्ण भएको आफ्नू नगरमा आए। व्यापारको काम सकेर आनन्दपूर्वक आफ्नै घरमा आए ॥१०॥ त्यो सन्तान दिने व्रतको कुरा आफ्नी पत्नीलाई सुनाए, अनि पत्नीसङ्ग भने कि अब मेरा सन्तान भएपछि म पनि त्यो व्रत गर्नेछु ॥ ११ ॥

इति लीलावतीं प्राह स्वपत्नीं साधुसत्तमः ।

एकस्मिन्दिवसे तस्य भार्या लीलावती सती ॥१२॥

भर्तृयुक्ता ऽ नन्दचित्ता ऽ भवद्धर्मपरायणा ।

गर्भिणी सा ऽ भवत्तस्य भार्या सत्यप्रसादतः ॥१३॥

आफ्नी पत्नी लीलावतीका साथ साधु वनियाले यो कुरा गरे एक दिन साधु वनियाकी पत्नी लीलावती ॥१२॥ धर्मपरायण भएर पति संयुक्त आनन्द चित्तले भगवत् धर्ममा परायण भएकी श्रीसत्यनारायण सत्यदेवका कृपाले गर्भिणी पनि भइन् ॥१३॥

दशमे मासि वै तस्याः कन्यारत्नमजायत ।

दिने दिने सा ववृधे शुक्लपक्षे यथा शशी ॥१४॥

नाम्ना कलावती चेति तन्नामकरणं कृतम् ।

ततो लीलावती प्राह स्वामिनं मधुरं बच ॥१५॥

दश मैह्ना भएपछि रत्न जस्ती कन्या पैदा भइन् ती कन्या शुक्लपक्षका चन्द्रमा जस्तै बढ्दै गइन् ॥१४॥ तिनको नाउँ कलावती राखियो जब छोरीको न्वारन भएथ्यो अनि ती लीलावतीले आफ्ना स्वामीलाई मधुर वाणीले भनिन् ॥१५॥

न करोषि किमर्थं वै पुरा सङ्कल्पितं व्रतम् ।

साधुरुवाच

विवाहसमये त्वस्याः करिष्यामि व्रतं प्रिये ॥१६॥
इति भार्या समाश्वास्य जगाम नगरं प्रति ।
ततः कलावती कन्या ववृधे पितृवेश्मनि ॥१७॥
दृष्ट्वा कन्या ततः साधुर्नगरं सखिभिः सह ।
मन्त्रयित्वा द्रुतम् दूतं प्रेषयामास धर्मवित् ॥१८॥

हे स्वामिन् पहिलो त्यो सङ्कल्प गरेको सत्यनारायणको व्रत किन गर्नुहुन्न भन्दा साधु वनियाँ भन्दछ— हे सुन्दरी प्रिये ! छोरीको विवाहको समयमा त्यो व्रत पूजा गरौंला ॥१६॥' यस्ता तरहले पत्नीलाई संझाएर आफ्नू व्यापारादि काम गर्न शहरतर्फ गयो । तहाँ उप्रान्त कलावती पनि आफ्नु बाबुको घरमा दिन परदिन बढ्दै जान लागिन ॥१७॥ त्यस्ता तरहले शहरमा साथी केटीहरूसङ्ग हिडडुल गर्ने उमेर पुगेकी छोरीलाई देखेर सल्लाह गरेर ज्वाइँ खोज्न भनि दूत पठाए ॥ १८ ॥

विवाहार्थं च कन्याया वरं श्रेष्ठं विचारय ।

तेनाऽऽज्ञप्तश्च दूतोऽसौ काञ्चनं नगरं ययौ ॥१९॥

तस्मादेकं वणिक्पुत्रं समादायाऽऽगतो हि सः ।

दृष्ट्वा तु सुन्दरं बालं वणिक्पुत्रं गुणाऽन्वितम् ॥२०॥

हे दूत ! मेरी यी कन्याको विवाह गर्ना निमित्त योग्य वर विचार गरेर ल्याउ भन्ने यस्तो आज्ञा पाएको दूत त्यहाबाट कञ्चन नगरमा पुग्यो ॥१९॥ त्यहाँबाट एक वनियाँको पुत्रलाई लिएर आइपुग्यो गुणले युक्त भएको त्यो सुन्दर सुकुमार बालकलाई देखेर ॥२०॥

ज्ञातिभिर्बन्धुभिः सार्धं परितुष्टेन चेतसा ।
दत्तवान् श्रीमते साधुः कन्यां विधिविधानतः ॥२१॥
ततो ऽ भाग्यवशात्तेन विस्मृतं व्रतमुत्तमम् ।
विवाहसमये तस्या स्तेन रुष्टोऽभवत्प्रभुः ॥२२॥
ततः कालेन नियतो निजकर्मविशारदः ।
वाणिज्यार्थे गतः शीघ्रं जामात्रा सहितो वणिक् ॥२३॥

खुशी सन्तोष चित्तले साधुले नातेदार दाजुभाइ इष्टमित्र सबै साथ भएर छोरीको विधि–विधान्तर गरी रीत पूरा गरी कन्यादान विवाहकर्म गरिदिए ॥२१॥ दुर्भाग्यवश त्यो साधु बनियाँले छोरीको विवाह समयमा पनि सत्यनारायण सत्यदेवको व्रत पूजा गर्न बिर्सियो, त्यसकारण भगवान् रुष्ट हुनुभयो॥ २२॥ त्यसका कति दिनपछि आफ्नू जातिको कर्म जान्ने भएको त्यो बनियाँ ज्वाइँलाइ पनि साथमा लिएर व्यापार गर्न गयो ॥२३॥

रत्नसारपुरे रम्ये गत्वा सिन्धुसमीपतः ।
वाणिज्यमकरोत् साधुर्जामाता श्रीमता सह ॥२४॥
तौ गतौ नगरे रम्ये चन्द्रकेतोर्नृपस्य च ।
एतस्मिन्नेव काले तु सत्यनारायणः प्रभुः ॥२५॥
भ्रष्टप्रतिज्ञामालोक्य शापं तस्मै प्रदत्तवान् ।
दारुणं कठिनं चा ऽस्य महद्दुःखं भविष्यति ॥२६॥

रत्नसार नाम गरेको रमणीय नगरीको नजिकै समुद्र किनारामा रहेर त्यो शहरमा त्यो भाग्यवान वैश्य ज्वाइँ साथै भएर व्यापार गर्न लाग्यो ॥२४॥ ती साधु बनियाँ गएको त्यो रमणीय नगरका राजा चन्द्रकेतु थिए त्यस बखत सत्यनारायण प्रभुले॥२५॥ त्यो साधुले म पूजा गर्छु भन्न प्रतिज्ञा भ्रष्ट गरेको देखेर त्यस समयमा सत्यनारायण भगवान् रुष्ट हुनुभयो अनि श्राप दिनुभयो दारुण कठिन दुःख भोग्नुपर्नेछ भनिदिनुभयो ॥२६॥

एकस्मिन् दिवसे राज्ञां धनमादाय तस्करः।
तत्रैव चागतश्चैव वणिजौ यत्र संस्थितौ ॥२७॥
तत्पश्चाद्धावकान् दूतान् दृष्ट्वा भीतेनचेतसा ।
धनंसंथाप्य तत्रैव स तु शीघ्रमलक्षितः ॥२८।

त्यसपछि एक दिन राजा चन्द्र केतुको धन चोरले लिएर त्यहीँ आइपुग्यो जहाँ बनियाहरू बसेका थिए॥२७॥ पछि–पछि लखेट्दै आएका सिपाहीहरूलाई देखेर डराएर तिनै बनियाँहरू भएका ठाउँमा त्यो चोरेको धन–राखेर त्यो चोर त्यही लुक्यो॥२८॥

ततो दूताः समायातायत्रास्ते सज्जनो वणिक् ।
दृष्ट्वा नृपधनं तत्र बध्वा नीतौ वणिक्सुतौ ॥२९॥
हर्षेण धावमानाश्च ऊचुर्नृपसमीपतः ॥
राज्ञाऽज्ञप्तास्ततः शीघ्रंदृढं बद्ध्वा तु तावुभौ ।
स्थापितौ द्वौ महादुर्गे कारागारेऽविचारतः ॥३१॥

त्यसपछि सिपाहीहरू खेद्दै त्यही आइपुगे जहाँ ती सज्जन बनिया थिए। चोरेको धन त्यही देखेर चोरहरू यिनै रहेछन् भनेर ती सज्जन दुई बनियाँलाई पक्रेर बाँधी पाताकसी लगे॥२९॥ खुशीका साथ दौडाउदै राजाका निकटमा पुगेर विन्ती गर्न लागे– हे महाराज ! दुई जना चोर समाती ल्याएका छौ हेरेर आज्ञा हवस्॥३०॥ यस्ता दूतका बचन सुनी चन्द्रकेतु राजाले आज्ञा गरेपछि चाडै नै ती दुवै जनालाई बलियो गरेर बाँधेर, अरु कुनै कुरा बिचारै नगरी सरासर कठिन कारागारमा लगेर हालिदिए ॥३१॥

मायया सत्यदेवस्य न श्रुतं कैस्तयोर्बचः ।

अतस्तयोर्धनं राज्ञा गृहीतं चन्द्रकेतुना ॥३२॥

तच्छापाच्च तयोर्गेहे भार्या चैबातिदुःखिता ।

चौरेणाऽपहृतं सर्वं गृहे यच्च स्थितं धनम् ॥३३॥

सत्यदेव भगवान्का मायाले ती बनियाँहरूले भनेको कुरा कसैले सुन्दै सुनेन, सत्यनारायणको क्रोधको प्रभावले तिनीहरूको धन पनि राजा चन्द्रकेतुले सर्वस्व जफत गरे ॥३॥ भगवान्का श्रापले उनीहरूको घरमा पनि भएको धन सबै चोरले लगेर नष्ट भयो । बनियाँइनी लीलावती तथा छोरी कलावतीलाई पनि सारै दुःख पऱ्यो ॥३३॥

आधिव्याधिसमायुक्ता क्षुत्पिपासातिदुःखिता ।
अन्नचिन्तापरा भूत्वा बभ्राम च गृहे गृहे ॥३४॥
कलावती तु कन्याऽपि बभ्राम प्रतिवासरम् ।
एकस्मिन्दिवसे याता क्षुधार्ता द्विजमन्दिरम् ॥३५॥

मनमा ताप र शरीरमा रोग लागेर भोक प्यासले पीडित बनियाँकी श्रीमती लीलावती पनि अन्नका चिन्तामा परेकी अर्थात् अर्काको घरघरमा घुम्नुपर्‍यो छोरी कलावती पनि त्यस्तै तरहले कहाँ गए अन्न खान पाइएला भन्दै प्रतिदिन घरघर घुम्न लागी ॥३४॥ एकदिन भोकले पीडित भएर कलावती एक ब्राह्मणका घरभित्र गएर पसी त्यहाँ भगवान् सत्यनारायणका व्रत पूजा भईरहेको देखी ॥३५॥

गत्वाऽपश्यत् व्रतं तत्र सत्यनारायणस्य च ।
उपविश्य कथां श्रुत्वा वरं प्रार्थितवत्यपि ॥३६॥
प्रसादभक्षणं कृत्वा ययौ रात्रौ गृहं प्रति ।
ताकलावतीं कन्यां कथयामास प्रेमतः ॥३७॥
पुत्रि रात्रौ स्थिता कुत्र किं ते मनसि वर्तते ।
कन्या कलावती प्राह मातरं प्रति सत्वरम् ॥३८॥

त्यहाँ वसेर कथा सुनेर वरदानको प्रार्थना पनि गरी अनि प्रसाद खाएर घरमा आई॥३६॥ त्यस वेला आमाले छोरी कलावतीलाई प्रेमपूर्वक नै भनिन् हे छोरी ! रातीमा कहाँ थियौ ? तिम्रा मनमा के छ ? अथवा ज्वाइँ घरमा नहुनाले मनमा पीर भई राती राती अर्काको घरमा गएकी होस् कि ॥३७॥ आमाको बचन सुनेर छोरी कलावती भन्दछिन् हे आमा ! रात्रिमा एक ब्राह्मणको घरमा एक दृढ वाञ्छासिद्धि गर्ने व्रत गरेको देखें॥३८॥

द्विजालये व्रतं मातदृष्टं वाञ्छितसिद्धिदम् ।
तच्छ्रुत्वा कन्यकावाक्यं व्रतं कर्तुं समुद्यता ॥३९॥
सा मुदा तु वणिग्भार्या सत्यनारायणस्य च ।
व्रतं चक्रे सैव साध्वी बन्धुभिः स्वजनैः सह ॥४०॥
भर्तृजामातरौ क्षिप्रमागच्छेतां स्वमाश्रमम् ।
अपराधं च मे भर्तुर्जामातुः क्षन्तुमर्हसि ॥४१॥

छोरीको कुरा सुनेर बनियाँको स्त्री लीलावती पनि हर्षले सत्यनारायणको व्रत गर्न उत्सुक भइन् ॥३९॥ तब त्यस पतिव्रताले बहुत खुशी हुदै दाजुभाई बन्धुवर्गसहित भएर सोही व्रत गर्न लागिन् हे सत्यदेव भगवान् ! मेरा पति र ज्वाइँ छिटै नै घरमा आइपुगुन् ॥४०॥ हे सत्यनारायण प्रभु ! मेरा पति र ज्वाइँको अपराध पनि क्षमा गरि वक्सियोस यस्ता तरहको व्रत गर्दा सत्यनारायण प्रभु सन्तुष्ट हुनुभयो ॥४१॥

व्रतेनाऽनेन तुष्टोऽसौ सत्यनारायणः प्रभुः ।
दर्शयामास स्वप्नं हि चन्द्रकेतुं नृपोत्तमम् ॥४२॥
वन्दिनौ मोचय प्रातर्वणिजौ नृपसत्तम ।
देयं धनं च तत्सर्वं गृहीतं यत् त्वयाऽधुना ॥४३॥

अनि त्यही राती चन्द्रकेतु राजालाई नारायणले सपनामा दर्शन दिएर भन्नुभयो हे राजन् ! यी भ्यालखानामा बन्द गरिएका वन्दी बनियाँलाई भोली सवैरै छोडिदेऊ यी चोर हैनन् ॥४२॥ यिनीहरूबाट तिमीले जफत गरेको धन पनि फिर्ता गरिदेऊ ॥४३॥

नो चेत् त्वां नाशयिष्यामि सराज्यधनपुत्रकम्।
एवमाभाष्य राजानं ध्यानगम्योऽभवत्पुनः ॥४४॥
ततः प्रभातसमये राजा च स्वजनैः सह।
उपविश्य सभामध्ये प्राह स्वप्नं जनं प्रति ॥४५॥
बद्धौ महाजनौ शीघ्रं मोचय द्वौ वणिक्सुतौ।
इति राज्ञो वचः श्रुत्वा मोचयित्वा महाजनौ ॥४६॥

यदि त्यसो गरेनौ भने तिम्रो राज्य धन पुत्रादि सबै नाश गरिदिनेछु यसरी राजालाई स्वप्नमा भनेर सत्यनारायण भगवान् अन्तर्ध्यान हुनु भयो ॥४४॥ त्यसपछि सवेरै हुने वित्तिकै राजा आफ्ना मन्त्रीजनहरूसङ्गै सभामा बसेर त्यो सपनाको कुरा सबैलाई सुनाउँदा भए ॥४५॥ अनि राजाले कर्मचारीहरूलाई आज्ञा गरेर भने- ती थुनेका बनियाँहरूलाई तुरुन्त बन्धन मुक्त गरी यहाँ ल्याऊ ॥४६॥

समानीय नृपस्याऽग्रे प्राहुस्ते विनयान्विताः ।
आनीतौ द्वौ वणिक्पुत्रौ मुक्तौ निगडबन्धनात् ॥४७॥
ततो महाजनौ नत्वा चन्द्रकेतुं नृपोत्तमम् ।
स्मरन्तौ पूर्व वृत्तान्तं नोचतुर्भयविह्वलौ ॥४८॥

त्यसपछि तुरुन्त ती दुई बनियाँहरूलाई झ्यालखानाबाट निकालेर ल्याएर नम्रतापूर्वक भन्दछन्, महाराजा ! ती दुई बनियाँ ल्याएका छौँ ॥४७॥ बनियाँहरूले पनि महाराजा चन्द्रकेतुलाई नमस्कार गरे। पहिलेको कुरा संझेर भयले केही बोल्न पनि सकेनन् ॥४८॥

राजा वणिक्सुतौ वीक्ष्य वचः प्रोवाच सादरम् ।

दैवात् प्राप्तं महद्दुःखमिदानीं नास्ति वै भयम् ॥४९॥

ततो निगडसंत्याग क्षौरकर्माद्यकारयत् ।

वस्त्रालङ्कारकं दत्त्वा परितोष्य नृपश्च तौ ॥५०॥

तव राजाले बनियाँ दुवैलाई आदर पूर्वक यो भने दैववश यो दुःख पायौ, हे बनियाँ हो ! अब डराउनु पर्दैन·॥४९॥ त्यस बखतमा नेल हतकडी कटाएर केश कटाई स्नान गराई वस्त्र गहना लगाई महाराजाले ती बनियाँहरूलाई सन्तुष्ट गराउँदा भए ॥५०॥

पुरस्कृत्य वणिक्पुत्रौ बचसा ऽतोषयद्भृशम् ।
पुरा ऽनीतं तु यद्द्रव्यं द्विगुणीकृत दत्तवान् ॥५१॥
प्रोवाच तौ ततो राजा गच्छ साधो निजाश्रमम् ।
राजानं प्रणिपत्याऽह गन्तव्यं त्वत्प्रसादतः ।
इत्युक्त्वा तो महावैश्यौ जग्मतुः स्वगृहं प्रति ॥५२॥

इति श्री सत्यनारायण कथायां पञ्चमोऽध्याय ॥

अगाडि राखेर मीठा मीठा बचन बोल्दै पहिले जफत गरेको धन पनि दुइगुना गरेर दिए ॥५१॥ महाराजाले भने– हे साधुबनियाँ ! अब आफ्ना आश्रममा जाऊ ती बनियाँहरूले पनि राजालाई नमस्कार गरेर भने– महाराज ! तपाईका कृपाले अब हामी जान्छौ । यति भनेर त्यहाँबाट विदा भएर ती महाजनहरू आफ्ना घरतर्फ गए ॥५२॥

इति सत्यनारायण– व्रतकथाको नेपाली टीकामा पाचौ अध्याय सकियो ॥५॥

षष्ठ अध्याय प्रारम्भ

सूत उवाच

यात्रां तु कृतवान् साधुर्मङ्गलाचार पूर्विकाम् ।

ब्राह्मणाय धनं दत्वा तदा तु नगरं ययौ ॥१॥

कियद्दूरं गते साधौ सत्यनारायणः प्रभुः ।

जिज्ञासां कृतवान्साधो किमस्ति तब नौ स्थितम् ॥२॥

सूतजी शौनकादिसङ्ग भन्नुहुन्छ– हे शौनकादि हो ! तब ती साधु बनियाँहरूले मङ्गल आचार गरेर यात्रा गरे, ब्राह्मणलाई धन दान गरे अनि आफ्ना घरतर्फ जान लागे ॥१॥ केही टाढागएपछि श्री सत्यनारायण सत्यदेव भगवान् दण्डी स्वामीको भेषमा आएर सोध्न लाग्नुभयो । हे बनियाँहरू हो ! तिमीहरूको नाउँमा के छ ॥२॥

ततो महाजनो मत्तो हेलया च प्रहस्य वै ।
कथं पृच्छसि भो दण्ढिन् मुद्रां नेतुं किमिच्छसि ॥३॥
लतापत्रादिकं चैव वर्तते तरणौ मम ।
निष्ठुरं च वचः श्रुत्वा सत्यं भवतु ते वचः ॥४॥
एवमुक्त्वा गतः शीघ्रं दण्डी तस्य समीपतः ।
कियद्दूरं ततो गत्वा स्थितः सिन्धुसमीपतः ॥५॥

यो कुरा सुनेर धनले मत्त भएको महाजन बनियाँले हेलाँ गरेर हासेर भन्यो– हे दण्डी बाबाजी, किन सोध्छौ ? के हाम्रो धन लिन इच्छा गर्छौं कि ॥३॥ मेरो नाउमा पात–पतिङ्गर लता–पता छ। यस्तो निष्ठुर बचन सुनेर तिमीहरूले भनेको सत्य हवस् ॥४॥ भनेर दण्डी स्वामी चाँडै आफ्नो बाटो जानुभयो, यति भनेर दण्डी स्वामी जानुभएपछि केही पर समुद्र किनारामा गएर रहनुभयो ॥५॥

गते दण्डिनि साधुश्च कृतनित्यक्रियस्ततः ।
उत्थितां तरणीं दृष्ट्वा विस्मयं परमं ययौ ॥६॥
दृष्ट्वा लतादिकं चैव मूर्च्छितो न्यपतद्भुवि ।
लब्धसंज्ञो वणिक्पुत्रस्ततश्चिन्तान्वितो ऽभवत् ॥७॥

तब दण्डी भगवान् जानुभएपछि त्यो साधु बनियाँ पनि आफ्नो नित्य कर्म गरेर आयो अनि त्यो नाउ उचालिएको देखेर अत्यन्त आश्चर्य भएर छक्क परे ॥६॥ ती महाजन बनियाँ आफ्नो नाउमा रहेको सबै धन दौलत लहरा पात भएको देखेर मूर्छा परेर पृथिवीमा लड्यो । केही बेरमा होस आएपछि ज्यादै चिन्तामा पर्‍यो ॥७॥

तदा तद् दुहितुः कान्तो बचनं चेदमब्रवीत्।
किमर्थ क्रियते शोकः शापो दत्तश्च दण्डिना ॥८॥
शक्यते तेन सर्वं हि कर्तुं चाऽत्र न संशयः।
अतस्तच्छरणं यामो वाञ्छितार्थो भविष्यति ॥९॥
जामातुर्बचनं श्रुत्वा तत्सकाशं गतस्तदा।
दृष्ट्वा च दण्डिनं भक्त्या नत्वा प्रोवाच सादरम् ॥१०॥

त्यस वखतमा छोरीको प्यारो अर्थात् ज्वाईले साधु बनियाँलाई यस्तो बचन भने ससुराज्यू किन शोक गर्नुहुन्छ ? अहिले दण्डि बाबा रिसाएर श्राप गरे अनि यस्तो भयो॥८॥ ती दण्डीले निःसन्देह सबैकुरा दिई सबैको शोक हर्न सक्तछन्। यसमा सन्देह छैन त्यसो हुनाले अब उनैको शरणमा जानुपर्छ र हाम्रो इच्छा पूर्ण हुनेछ॥९॥ ज्वाईको यस्तो कुरा सुनेर साधु वनिया उ दण्डीबाबाको नजीकैमा गई भक्तिपूर्वक दण्डवत् नमस्कार गरेर आदर सहित भन्दछ ॥१०॥

क्षमस्व चाऽपराधं मे यदुक्तं तव सन्निधौ।
एवं पुनः पुनर्नत्वा महाशोकाकुलोऽभवत् ॥११॥
प्रोवाच वचनं दण्डी विलपन्तं विलोक्य च।
मा रोदीः श्रृणु मे वाक्यं मम पूजा बहिर्मुखः ॥१२॥
ममाऽज्ञया च दर्बुद्धे लब्धं दुःखं मुहुर्मुहुः।
तच्छ्रुत्वा भगवद्वाक्यं स्तुतिं कर्तुं समुद्यतः ॥१३॥

हेदण्डी भगवान्! मेरोअपराधलाईक्षमा गरि दिनुहवस्, तपाइको नजीक मैले झुठो तथा अन्य जे जे भने त्यो सबै क्षमा पाउँ, यस्तो तरहले व्याकुल भइ नमस्कार गरी विलाप गर्दै क्षमा माग्दै शोकाकुल हुन गये ॥११॥ अनि त्यस्तो विलाप गर्ने बनियाँलाई देखेर भगवान् भन्नहुन्छ— हे दुष्ट बुद्धि! मेरो आज्ञाले तैले बारंबार दुःख पाउनुपर्‍यो, भगवान्को यस्तो वाक्य सुनेर त्यो बनियाँ स्तुति गर्न तत्पर भयो ॥१३॥

साधु रुवाच–

त्वन्मायामोहिताः सर्वे ब्रह्माद्यास्त्रिदिवौकसः ।
न जानन्ति गुणान् रूपं तवाश्चर्यमिदं प्रभो ॥१४॥
मुढोऽहं त्वां कथं जाने मोहितस्तव मायया ।
प्रसीद पूजयिष्यामि यथाविभव–विस्तरैः ॥१५॥

साधु भन्दछ– हे भगवान् सत्यनारायण स्वामी ! तपाईका मायाले भुलिन गएका ब्रह्मादि देवताहरू पनि तपाइका गुण स्वरूप जान्दैनन् यस्तो आश्चर्य छ॥१४॥ म मूर्ख हुन गएको मन्दमति प्रभुको मायाले मोहित भएको कसरी प्रभुलाई जानुँ हे प्रभो ! म उपर प्रसन्न भई बक्सियोस आफ्नू ऐश्वर्य अनुसार हजुरको पूजा गर्नेछु॥१५॥

पुरा वित्तं च तत्सर्वं त्राहि मां शरणागतम् ।
श्रुत्वा भक्तियुतं वाक्यं परितुष्ये जनार्दनः ॥१६॥
वरं च वाञ्छितं दत्वा तत्रैवान्तर्दधे हरिः ।
ततोऽसौ नावमारुह्य दृष्ट्वा वित्तप्रपूरिताम् ॥१७॥

मेरो पहिले जस्तो किसिमको धन थियो त्यो धन पनि सबै रक्षा गरि उस्तै गराइ बक्सियोस्। म प्रभुका शरणमा आएको छु, मेरो रक्षा गरिबक्सियोस् भनी यस्ता भक्तिपूर्वकका बचन सुनेर भगवान् सत्यनारायण जनार्दन सन्तुष्ट हुनुभयो ॥१६॥ अनि त्यो बनियाँको इच्छा अनुसार वरदान दिएर त्यही अन्तर्धान भएर जानुभयो। त्यसपछि बनियाँ नाउमा आएर हेर्दा धनले परिपूर्ण भएको नाउ देखेर त्यसमा चढी हिडदो भयो ॥१७॥

कृपया सत्यदेवस्य सफलं वाञ्छितं मम ।
इत्युक्त्वा स्वजनैः सार्ध पूजां कृत्वा यथाविधि ॥१८॥
हर्षेण चाऽभवत् पूर्णः सत्यदेवप्रसादतः ।
नावं संयोज्य यत्नेन स्वदेशगमनं कृतम् ॥१९॥
साधुर्जामातरं प्राह पश्य रत्नपुरीं मम ।
दूतं च प्रेषयामास निजवित्तस्य रक्षकम् ॥२०॥

सत्यनारायण सत्यदेवका कृपाले मेरो इच्छा पूर्ण भयो भनी आफ्ना मानिस सहित भएर विधिपूर्वक श्रीसत्यनारायणको पूजा गरे ॥१८॥ सत्यनारायण सत्यदेवतका प्रसादले त्यो वैश्य बहुतै खुशी भए। त्यसपछि नाउ संयुक्त पारेर आफ्नु देशतर्फ गमन गरे ॥१९॥ केही पर पुगेर साधु बनियाँ आफ्नू ज्वाईलाई भन्दछन्– हेर्नुहवस मेरो रत्नपुरी देखिन लाग्यो। यति भनेर आफ्नु सेवकलाई समाचार लैजाने दूत बनाएर घरतर्फ पठाए ॥२०॥

दूतोऽसौ नगरं गत्वा साधोभार्यां विलोक्य च ।
प्रोवाच वाञ्छितं वाक्यं नत्वा बद्धाञ्जलिस्तदा ॥२१॥
निकटे नगरस्यैव जामात्रा सहितो वणिक् ।
आगतो बन्धुवर्गैश्च वित्तैश्च बहुभिर्युतः ॥२२॥
श्रुत्वा दूतमुखाद्वाक्यं महाहर्षवती सती ।
सत्यपूजां ततः कृत्वा प्रोवाच तनुजां प्रति ॥२३॥

त्यो दूत पनि नगरमा गएर साधु बनियाँकी पत्नीको अगाडि गई नमस्कार गरेर अञ्जलि बाँधेर उनीहरूको मनपर्ने त्यो समाचार भन्न लाग्यो ॥२१॥ तपाईका ज्वाई सहित साधु बनियाँ यो नगरका नजीक आइपुग्नुभो धेरै धन दौलत दाजुभाई सबैसाथ भएर अर्थात् धेरै धन कमाई ल्याएका छन् ॥२२॥ यस्तो समाचार दूतका मुखबाट सुनेर बनियाँइनी लीलावतीलाई धेरै हर्ष भयो, श्री सत्यनारायण सत्यदेवको पूजा गरेर अनि आफ्नी छोरी कलावतीलाई भनिन् ॥२३ ॥

ब्रजामि शीघ्रमागच्छ साधुसंदर्शनाय च ।
इति मातृवचः श्रुत्वा व्रतं कृत्वा समाप्य च ॥२४॥
प्रसादं च परित्यज्य गता साऽपि पतिंप्रति ।
तेन रुष्टः सत्यदेवो भर्तारं तरणिं तथा ॥२५॥
संहृत्य च धनैः सार्धं जले तस्मिन्नमज्जयत् ।
तत कलावती कन्या चाविलोक्यनिजं पतिम् ॥२६॥

हे छोरी कलावती ! म अहिले नै पहिले जान्छु, तँ पनि छिट्टै बाबुको मुख हेर्न आइज, यस्तो आमाको बचन सुनेर कलावतीले पनि चाडै नै व्रतपूजा सिद्ध्याएर ॥२४॥ हतार सित प्रसाद नखाई ती कलावती पनि आफ्नो लोग्नेलाई हेर्न गई। प्रभुको प्रसाद त्यागेर हेला गरेर जानाले श्री सत्यनारायण सत्यदेव भगवान् रुष्ट हुनुभयो कलावतीको लोग्ने बसेको नाउ ॥२५॥ अति धनदौलत सबै साथै कलावतीको लोग्नेलाई पनि जलमा डुवाइदिनुभयो तब त्यहा गएर कलावतीले आफ्नो लोग्नेलाई नदेखेर ॥२६॥

शोकेन महता तत्र रुदती चाऽपतद्भुवि ।

दृष्ट्वा तथाविधां नावं कन्याञ्च बहुदुःखिताम् ॥२७॥

भीतेन मनसा साधुः किमाश्चर्यं मभूदिदम् ।

चिन्तमानाश्च ते सर्बे बभूवुस्तरिवाहकाः ॥२८॥

ठूलो शोकले व्याकुल भएर विलाप गर्दै भैमा लडी, उतातिर त्यो धन समेत ज्वाईं समेत नाउ बेपत्ता भएर डुवेको, वैश्य ॥२७॥ अत्यन्त भयभीत भै याने मनमा डराएर यो के आश्चर्य भयो भन्न लागे । नाउ चलाउने माझीहरू पनि बहुतै चिन्तामा पर्न गए ॥२८॥

ततो लीलावती कन्यां दृष्ट्वासा विह्वलाऽभवत्।
विललापातिदुःखेन भर्तारं चेदमब्रवीत् ॥२९॥
इदानीं नौकया सार्धं कथं सो ऽर्मूदलक्षतः।
न जाने केन देवेन हेलया चैव सा हृता ॥३०॥
सत्यदेवस्य महात्म्यं ज्ञातुं वा केन शक्यते।
इत्युक्त्वा विललापार्ता ततश्च स्वजनैः सह ॥३१॥

त्यसपछि लीलावती आफ्नी छोरी कलावतीको हालत देखेर साह्रै विह्वल भइन्। अति दुःखले विलाप गर्दै आफ्नू स्वामीलाई भन्न लागिन् ॥२९॥ हे स्वामी, अहिले त्यो नाउ पनि ज्वाई पनि कहाँ हराए किन देखिदैनन् जानिएन कुन देवतालाई अपराध गरियो र यो नाउ हराई यस्तो भयो ॥३०॥ श्री सत्यनारायण सत्यदेव भगवान्को महिमा कसले जान्न सक्तछ। यस्तो विलाप गर्दै तहाँ भएका वन्धुवर्गसहित ॥३१॥

ततो लीलावती कन्यां क्रोडे कृत्वा रुरोद ह।
ततः कलावती कन्या नष्टे स्वामिनी दुःखिता ॥३२॥
गृहीत्वा पादुकां तस्याऽनुगन्तुं च मनोदधे।
कन्यायाश्चरितं दृष्ट्वा सभार्यः सज्जनो वणिक् ॥३३॥
अतिशोकेन संतप्तश्चिन्तयामास धर्मवित्।
हृतं वै सत्यदेवेन भ्रान्तोऽहं सत्यमायया ॥३४॥

जब लीलावती छोरीलाई काखमा लिएर रुन लागिन् तब कलावती पनि अब मेरा नष्ट भएका स्वामी छैनन् भन्ने ठूलो दुःखित रूप लिएर ॥३२॥ स्वामीका खराउको सङ्गै साथ गरी सती भएर जाने (मर्ने) बिचार गरिन्। छोरीको चाला देखेर पत्नीसहित बनियाँ दुःखित हुन गए ॥३३॥ ज्यादै शोक सन्तापले दुःखी भएर धर्मवेत्ता बनियाँ चिन्तन गर्दै भन्दछ सत्यनारायण सत्यदेव भगवान्ले यो हर्नुभयो किनभने उहाँका मायाले म ज्यादै भुलिन गएको छु ॥३४॥

सत्यपूजां करिष्यामि यथाविभवविस्तरैः ।
इति सर्वान्समाहूय कथयित्वा मनोरथम् ॥३५॥
नत्वा च दण्डवद् भूमौ सत्यदेवं पुनः पुनः ।
ततस्तुष्टः सत्यदेवो दीनानां परिपालकः ॥३६॥

अब आफ्नू धन अनुसार भगवान् सत्यनारायण सत्यदेवको पूजा गर्नेछु। यस्तो कुरा सबैको सामने मनमा लागेको कुरा भने ॥३५॥ अनि सत्यनारायण सत्यदेवलाई सम्झेर पृथिवीमा बारम्बार दण्डवत् प्रणाम गरे । तहाँ उप्रान्त दीन दुःखीलाई पालना गर्ने भक्तलाई प्यारो गर्ने सत्यनारायण सत्यदेव भगवान् खुशि भई ॥३६॥

जगाद वचनं चैवं कृपया भक्तवत्सलः ।
त्यक्त्वा प्रसादं ते कन्या पतिं द्रष्टुं समागता ॥३७॥
अतोऽदृष्टोऽभवत्तस्याः कन्यकायाः पतिर्ध्रुवम् ।
गृहं गत्वा प्रसादञ्च भुक्त्वा सा याति चेत् पुनः ॥३८॥

भक्तका दयाले करुणा गरेर आकाशवाणीले भन्न लाग्नुभयो, हे बनियाँ । पूजाको प्रसाद त्यागेर तेरी छोरीले पतिको मुख हेर्न आई ॥३७॥ त्यसकारण उसको (कलावतीको) पति अदृश्य भएको हो। अब यदि घरमा गएर सो पूजाको प्रसाद भोजन गरेर आउँदछे भने ॥३८॥

लब्धभर्त्रीसुतासाधो भविष्यति न संशयः ।
कन्यका तादृशं वाक्यं श्रुत्वा गगनमण्डलात् ॥३९॥
क्षिप्रं तदा गृहं गत्वा प्रसादं च बुभोज सा ।
पश्चात् सा पुनरागत्य ददृशे स्वजनं पतिम् ॥४०॥
ततः कलावती कन्या जगाद पितरं प्रति ।
इदानीं च गृहं याहि विलम्बं कुरुषे कथम् ॥४१॥

हे साधु तिम्री छोरीले फेरि आफ्नू पति पाउने छ कुनै शङ्का मान्नु पर्दैन यस्तो आकाशमण्डलबाट भएको वाक्य त्यो छोरी चाहिले पनि सुनी ॥३९॥ अनि तुरुन्तै घरमा गएर सत्यनारायणको प्रसाद खाएर त्यहाँ फेरि आई, त्यस वेला आफ्ना पतिलाई अरु स्वजन (आफ्ना मानिस) सबैलाई देखी ॥४०॥ कलावती छोरीले आफ्नु पितासङ्ग भन्न लागि हे पिताजी ! यस वखतमा अब घर जानुपर्छ, किन विलम्ब गर्नुहुन्छ ॥४१॥

तच्छ्रुत्वा कन्यकावाक्यं सन्तुष्टोऽभूद्वणिक्सुतः ।
पूजनं सत्यदेवस्य कृत्वा विधिविधानतः ॥४२॥
धनैर्वन्धुगणैः सार्ध जगाम निजमन्दिरम् ।
पौर्णमास्यां च संक्रान्त्यां कृतवान् सत्यपूजनम् ॥४३॥
इह लोके सुखं भुक्त्वा चान्ते सत्यपुरं ययौ ॥४४॥

इति श्री सत्यनारायण व्रतकथायां षष्टो=ध्यायः ॥६॥

छोरीका यी कुरा सुनेर त्यो साधु बनियाँलाई सन्तोष लाग्यो प्रसन्न भयो, त्यहाँपछि विधिविधान्तरले सत्यनारायण सत्यदेवको पूजा गरीकन ॥४२॥ बन्धुवर्गसहित आफ्ना धनमाल साथै गरी घरमा आए तहाँ उप्रान्त संक्रान्ति पूर्णिमा आदि पर्वमा सत्यनारायण सत्यदेव भगवान्को पूजा गर्दै रही ॥४३॥ यस लोकमा सब सुख भोगेर अन्त्यमा सत्यनारायण सत्यदेव भगवान्को लोक वैकुण्ठमा गएर सुख भोग गर्दा भये ॥४४॥

इति सत्यनारायण व्रतकथा नेपाली टीकामा छैठौ अध्याय सकियो ॥६॥

सप्तम अध्याय प्रारम्भ

सूत उवाच

अथाऽन्यच्च प्रवक्ष्यामि श्रृणुध्वं मुनिसत्तमाः ।
आसीत् तुङ्गध्वजो राजा प्रजापालनतत्परः ।।१।।
प्रसादं सत्यदेवस्य त्यक्त्वा दुःखमवाप सः ।
एकदा स वनं गत्वा हत्वा बहुविधान् पशून् ।।२।।

सूतजी शौनकहरुसङ्ग भन्नुहुन्छ– अब अरु पनि भन्दछु, हे मुनिश्वर हो, सुन्नुहोस ! अघि एक समयमा तुङ्गध्वज नाम गरेका प्रजापालन गर्न तत्पर भएका राजा थिए ।।१।। सत्यनारायण भगवान्को प्रसाद त्याग गर्दामा तिनले दुःख पाए । एक समयमा ती राजा शिकार खेल्न वनमा गएका थिए, अनेक तरहका पशु जन्तु मृगहरू मारे ।।२।।

आगत्य बटमूलञ्च दृष्ट्वा सत्यस्य पूजनम् ।
गोपाः कुर्वन्ति सन्तुष्य भक्तियुक्ताः सबान्धवाः ॥३॥
राजा दृष्ट्वा प्रदर्पेण न गतो न ननाम सः ।
ततो गोपगणाः सर्वे प्रसादं च यथेप्सितम् ॥४॥
समर्प्य सादरं राज्ञे निवृत्तास्ते तथा गताः ।
दत्तं प्रसादं संत्यज्य राजा दुःखमवाप सः ॥५॥

अनि घुम्दै आएर यौट वरको शीतल छयामा आराम गरी बसें। त्यसै ठाउँनेर गोठालाहरू बहुत प्रेमसङ्ग बन्धुवर्ग इष्टजन समेत भएर सत्यनारायण सत्यदेव भगवान्को व्रतपूजा गर्दैथिए ॥३॥ राजाले त्यो पूजा देखेर पनि घमण्ड गरेर गएनन् साथै नमस्कार सद्भावना क्यै गरेनन्। तब गोठालाहरूले राजा जानी पूजाको प्रसाद ॥४॥ आदरपूर्वक राजालाई दिए अनि आएर आफूहरूले पनि यथेष्ट प्रसाद खाए। राजाले गोठालाहरूले त्यो दिएको प्रसाद त्याग गरेको हुदाँ दुःख पाउन लागे ॥५॥

तस्य पुत्रशतं नष्टं धनधान्यादिकं च यत्।
सत्यदेवेन तत् सर्वं नाशितं मम निश्चितम्॥६॥
अतस्तत्रैव गच्छामि यत्र देवस्य पूजनम्।
मनसा तु विनिश्चित्य ययौ गोपालसन्निधौ ॥७॥

तिनका धन दौलत शय भाई छोरा सबै नाश भएर गएपछि निश्चय सत्यनारायण सत्यदेव भगवान्को प्रसादको अपमान गरेको हुँदा यो मेरो नाश भयो मलाई यो दुःख भयो॥६॥ अब त्यसै ठाउँमा जान्छु जहाँ सत्यनारायणको पूजा भएको थियो, यस्तो मनले निश्चय गरेर जहाँ गोठालाहरू पूजा गर्दथे त्यसै ठाउँमा गए ॥७॥

तवौऽसौ सत्यदेवस्य पूजां गोपगणैः सह।
भक्ति श्रद्धाऽन्वितो भूत्वा चकार विधिना नृपः ॥८॥
सत्यदेव प्रसादेन धनपुत्राऽन्वितोऽभवत्।
इह लोके सुखं भुक्त्वा चाऽन्ते सत्यपुरं ययौ ॥९॥

तब ग्वालाहरूका साथ महाराजले पनि भक्ति श्रध्दायुक्त भएर सत्यनारायण श्री सत्यदेव भगवान्को विधिपूर्वक पूजा गरे ॥८॥ तब श्री सत्यनारायण सत्यदेव भगवान्का कृपाले फेरि धनपुत्रले युक्त हुन गए, यस लोकमा अनेक सुख भोगेर अन्त्यमा सत्य भगवान्को लोकमा गए ॥९॥

य इदं कुरुते सत्यव्रतं परमदुर्लभम्।
श्रृणोति च कथां पुण्यां भक्तियुक्तः फलप्रदाम् ॥१०॥
धनधान्यादिकं तस्य भवेत् सत्यप्रसादतः।
दरिद्रो लभते वित्तं बद्धो मुच्येत बन्धनात् ॥११॥
भीतो भयात् प्रमुच्येत सत्यमेव न संशयः।
ईप्सितं च फलं भुक्त्वा चान्ते सत्यपुरं ब्रजेत् ॥१२॥

जब मनुष्य यस्तो परम दुर्लभ सत्यनारायणको व्रत जसले गर्दछ भक्ति युक्त भएर यो फलदायिनी पुण्य कथा जसले सुन्छ ॥१०॥ सत्यनारायण भगवान्का कृपाले प्रसन्नताले धनधान्य ऐश्वर्य सवै बड्दछ ॥ गरीवले सुन्यो भने धन प्राप्ति हुन्छ, बन्धनमा परेको कैदीले सुन्यो भने बन्धनबाट मुक्त हुन्छ ॥११॥ भयमा परेको भयबाट मुक्त हुन्छ, यो सत्य कुरा हो, यसमा सन्देह संशय छैन, व्रतका प्रभावले इच्छा अनुसार फल भोगेर अन्त्यमा सत्य भगवान्को लोक वैकुण्ठमा पुग्दछ ॥१२॥

मधुसूदन सुवेदी

इति वः कथितं विप्राः सत्यनारायण व्रतम् ।

यत् कृत्वा सर्वदुःखेभ्यो मुक्तो भवति मानवः ॥१३॥

विशेषतः कलियुगे सत्यपूजा फलप्रदा ।

केचित् कालं वदिष्यन्ति सत्यमीशं तमेव च ॥१४॥

हे शौनकादि ऋषि मुनीश्वर हो ! भनी सुतजी भन्नुहुन्छ यस्तो श्री सत्यनारायण भगवान्‌को व्रत तपाईहरूलाई यस प्रकारले विस्तार गरियो जुन यो व्रत गर्नाले मनुष्य सबै दुःखबाट मुक्त भएर जान्छ ॥१३॥ विशेष गरेर कलियुगमा सत्य भगवान्‌को पूजा फलदायक छ, कसैले यिनलाई काल भनेका छन्, कोही सत्यनारायण, कोही सत्यदेव भन्दछन् ॥१४॥

सत्यनारायणं केचित् सत्यदेवं तथाऽप रे ।
नानारूपधरो भूत्वा सर्वेषामीप्सितप्रदम् ॥१५॥
भविष्यति कलौ सत्यव्रतरूपी सनातनः ।
विष्णुना यद्धृतं रूपं सर्वेषामीप्सितप्रदम् ॥१६॥
य इदं पठते नित्यं श्रृणोति मुनिसत्तमाः ।
तस्य नश्यन्ति पापानि सत्यदेवप्रसादतः ॥१७॥
व्रतं यैस्तु कृतं पूर्व सत्यनारायणस्य च ।
तेषां त्वपरजन्मानि कथयामि मुनीश्वराः ॥१८॥

तिनै सत्यनारायण नाना तरहको स्वरूप धारण गरेर सबैलाई इच्छाअनुसारको फल दिने छन् ॥१५॥ कलियुगमा सत्यनारायण सत्यव्रतरूपी सनातन अविनाशी भगवान् हुनुहुन्छ भगवान् विष्णुले जे जे रूप धारण गर्नुभयो सबको भिन्न भिन्न इच्छा पूर्ण गर्नलाई हो ॥१६॥ यस्तो यो कथा जो पढ्दछन् जो सुन्दछन्, हे मुनीश्वर शौनकादि । यस्ता पुरुषका सबै पापहरू सत्यदेवका कृपाले नाश भएर जान्छन् जो मनुष्य यसलाई सधै पाठ गर्ला ॥१७॥ हे शौनकादि मुनीश्वर हो सुन्नुहवस् पहिले सत्यनारायण भगवान्को पूजा व्रत गर्ने भक्तहरूको दोश्रो जन्मको कुरा म भन्दछु ॥१८॥

शतानन्दो महाप्राज्ञः सुदामा ब्राह्मणोऽभवत् ।
तस्मिन् जन्मनि श्रीकृष्णं ध्यात्वा मोक्षमवाप ह ॥१९॥
काष्ठभारवहो भिल्लो गुहराजो बभूव ह ।
तस्मिन् जन्मनि संसेव्य रामं मोक्षं जगाम वै ॥२०॥

उल्कामुखो महाराजो नृपो दशरथोऽभवत् ।
श्रीरङ्गनाथ सम्पूज्य श्रीबैकुण्ठं तदागमत् ॥२१॥

महाबुद्धिमान् शतानन्द नाउँ गरेका सुदामा ब्राह्मण भए, त्यस जन्ममा श्री कृष्णको ध्यान गरेर मोक्ष प्राप्त गरे ॥१९॥ दाउरा बिक्री गर्ने दाउरे, भिल्ल जातिको गुहराजा भए । त्यसं जन्ममा श्री रामचन्द्रको सेवा भक्ति गरेरमोक्ष भएर गए ॥२०॥ उल्कामुख नाम गरेका राजा महाराज दशरथ भएर जन्मिए, श्रीरङ्गनाथ भगवान्का पूजा भक्तिले वैकुण्ठ लोकमा प्राप्त भए ॥२१॥

धार्मिकः सत्यसन्धश्च साधुर्मोरध्वजोऽभवत् ।
देहार्धं क्रकचैश्छित्त्वा दत्त्वा मोक्षमवाप ह ॥२२॥
तुङ्गध्वजो महाराजः स्वयम्भुरभवत् किल ।
धर्मान् भागवतान् कृत्वा श्रीबैकुण्ठं तदाऽगमत् ॥२३॥

इति स्कन्दपुराणे रेवाखण्डे सत्यनारायण व्रतकथायां सप्तमोऽध्यायः ॥७॥

धार्मिक सत्यवादी साधु वैश्य बनिया मयूरध्वज राजा भए, जसले आफ्नो देहको आधा भाग आराले काटेर भगवान्‌लाई अर्पण गरी मोक्षपद प्राप्त गरे ॥२२॥ तुङ्गध्वज महाराज स्वयम्भु मनु भएर भगवद् धर्म (वैष्णव धर्म) गर्दै विष्णुभक्तिले श्री बैकुण्ठ लोकमा गए, यस्ता श्री सत्यनारायण भगवान् श्रोता वक्ता सबलाई कल्याण गर्नु हुनेछ ॥२३॥

इति सत्यनारायणको व्रतकथामा सातौ अध्याय सकियो ।

श्री सत्यनारायण भगवान्‌को जय ॥

* समाप्त *

आरती

ॐ जय लक्ष्मीरमण, प्रभु जय लक्ष्मी रमण।
सत्यनारायण स्वामी २ जनपातक हरण॥ ॐ जय लक्ष्मी...।
रत्नजडित सिंहासन, अद्भुत छवि राजै। प्रभु अद्भुत...।
नारद गर्छन् निराजन २ घण्टध्वनि बाजै। ॐ जय लक्ष्मी...॥
बूढा ब्राह्मणको वनमा, कञ्चन महल भयो। प्रभु कञ्चन...॥
दुर्वल भील कठोरा २ जसलाई कृपा गरी। ॐ जय लक्ष्मी...।
चन्द्रचूड एक राजा, जसको विपद हरी। प्रभु जसको....।
वैश्यमनोरथ पायो २ श्रद्धा तजदीनी। ॐ जय लक्ष्मी...।

भावभक्तिको कारण, छिनछिन रूप धरी। प्रभु छिन छिन...।
श्रद्धाधारण गरी जसको २ सबै काज सऱ्यो। ॐ जय लक्ष्मी...।
ग्वाला वालसङ्ग राजा, वनमा भक्ति गरी। प्रभु वनमा...।
मनवाञ्छित फल दिने २ दीन दयालु हरि। ॐ जय लक्ष्मी...।
चढ्ने प्रसाद सवाया, कदलिफल मेवा। प्रभु कदलि...।
धूप दीप तुलसीले २ गरे राजा सत्यदेवा। ॐ जय लक्ष्मी...।
श्री सत्यनारायणको आरति, जो कोही गाउँछन्। प्रभु जो कोही....।
आखिर शिवानन्द स्वामिले २ मनवाञ्छित फल पाए। ॐ जय लक्ष्मी...।

मधुसूदन सुवेदीको प्रकाशित पुस्तकहरू

१. हिन्दु सदाचार पद्धति
२. पुस्तकालय विज्ञानको उपादेयता
३. सरलीकृत शिलान्यास विधि
४. स्व.स.से. ऋषिसुवेदीको सम्झनामा शोककाव्य
५. Fundametals of Library and Information Science
६. सरलीकृत मार्कण्डेयाद्यष्टचिरञ्जीवि पूजाविधि नव ग्रहादि पाठ सहित
७. सरलीकृत सत्यनारायण पूजाविधि
८. सनातन हिन्दुधर्म तथा संस्कार
९. सरलीकृत श्रीलक्ष्मी पूजा विधि
१०. सरलीकृत महालक्ष्मी पूजाविधि
११. सरलीकृत अग्निस्थापना विधि
१२. सरलीकृत हरितालिका र ऋषिपञ्चमी पूजाविधि व्रतकथा सहित
१३. सम्पूर्ण एकादशी महात्म्य सरल पूजाविधि सहित
१४. श्री गणेश सहस्रनाम पूजाविधि सहित
१५. शारदीय दुर्गा पूजा विधि
१६. सरलीकृत अन्त्यपद्धति
१७. सरलीकृत तर्पणैकोद्दिष्ट पार्वणैकपार्वण तीर्थ श्राद्ध विधि
१८. सरलीकृत स्वयम्बर पटलाञ्छन पूर्वाङ्गग्रहशान्ति सहित विवाह विधि
१९. सरलीकृत ग्रहशान्त्यग्निस्थापन चूडोपनयन वेदारम्भ समावर्तन विधि
२०. Om Age Old Eternal Hindu Religion and Sacrament
२१. सनातन दैनिक पूजाविधि तथा वार्षिक पर्व निर्देशिका
२२. हिन्दु विवाहको इतिहास
२३. सनातन विशेष चाडपर्वतथा धार्मिक लेख
२४. श्री पशुपतिनाथ र प्रसिद्ध शिवलिङ्गहरू तथा द्वादश ज्योतिर्लिङ्ग
२५. सरलीकृत शिवपूजाविधि सहित रूद्राष्टाध्याय
२६. तीर्थयात्र संस्मरण
२७. पूर्णिमाव्रत चन्द्रमापूजाविधि
२८. श्री कालिका तथा दुर्गा उपाशना विधि
२९. सरलीकृत चतुशिति सिद्धपूजा विधि
३०. अथ: मासिक श्राद्ध पद्धति
३१. History of the Aryan Marriage – a Sacrament
३२. श्री स्वस्थानी व्रतकथा सरल पूजाविधि सहित

३३. श्री वैभव लक्ष्मी पूजाविधिः सहित व्रतकथा
३४. श्री मूलादिजननशान्ति विधिः
३५. सरलीकृत कालसर्पयोग शान्ति विधिः
३६. सरलीकृत ग्रहशान्ति कर्मप्रयोग विधिः
३७. सरलीकृत देवदेवीमूर्तीनां स्थिर–प्राण–प्रतिष्ठा विधिः
३८. सरलीकृत सप्ताह मण्डप पूजा विधिः
३९. सरलीकृत वेदोक्त गृहवास्तु शान्ति प्रयोग
४०. नेपाल अधिराज्यको चतुषष्ठिः स्वयम्भूसिद्धज्योर्तिर्लिङ्ग एवं पशुपतिदर्शनमहिमा (मूर्तिसहित विवरण)
४१. सोमवार शिव पूजा विधि
४२. सरलीकृत अश्वत्थ वटोद्यापन विधि
४३. सरलीकृत तुलादान विधि
४४. सरलीकृत लक्षदीप प्रज्वलन विधि
४५. सरलीकृत मङ्गलबार गणेश पूजा विधि व्रत कथा सहित
४६. सरलीकृत आदित्यबार सूर्यपूजा विधि
४७. सरलीकृत हनुमान पूजा विधि
४८. सरलीकृत आवश्यकीय स्तोत्र पुष्पाञ्जली
४९. सरलीकृत आशौच निर्णय
५०. सरलीकृत गरुड पुराण प्रेतकल्प
५१. सरलीकृत नारायणवलि प्रयेण विधि
५२. सरलीकृत श्री कृष्णाष्टमी पूजाविधि सहित व्रतकथा
५३. सरलीकृत अदुःखनवमी पूजाविधि सहित व्रतकथा
५४. सरलीकृत कार्तिक शुक्ल एकादशी तुलसी पूजाविधि
५५. सरलीकृत दुर्गासप्तशति पाठ श्री दुर्गा पूजाविधि सहित
५६. सरलीकृत वटसावित्री पूजा विधि
५७. सन्तोषी माता व्रत पूजाविधि सहित
५८. दीक्षा मन्त्र उपासना तथा प्रतप्रतिष्ठा विधि
५९. अध्यात्म रामायण सुन्दर काण्ड
६०. विविध सङ्कल्प संग्रह
६१. अमरनाथ तीर्थयात्रा संस्मरण
६२. सरलीकृत ऋषितर्पणी पूजाविधि तथा श्रावणी पद्धति
६३. कालिका दुर्गा तथा पाञ्चायन देवी देवता उपासना विधि
६४. सरस्वती पूजा विधि
६५. प्रदोषव्रत पूजा विधि सहित व्रतकथा
६६. विविध पूजा सामाग्री सँगालो
६७. विविध कर्मकाण्ड अर्क, कुम्भ, विष्णु प्रतिक विवाह विधि
६८. सुवेदी कुल पुजा विधि (सर्वसाधारण सबैको निमित्त उपयोगी)
६९. गणेश चतुर्थी पूजाविधि सहित व्रतकथा
७०. एकादशी महात्म्य पूजाविधि सहित मूल पाठ

पुस्तक पाइने ठेगाना-

१. नेशनल बुक सेण्टर, भोटाहिंटी, फोनः ४२२१२६९, ४२४२४०९
२. हरेक पुस्तक भण्डार, भोटाहिंटी, फोनः ४२५२९००
३. सुकुन्दा पुस्तक पसल, भोटाहिंटी, फोनः ४२२०३७९
४. रत्न पुस्तक भण्डार, भोटाहिटी, फोनः ४२२१८१८, ४२४८९६३
५. रत्न पुस्तक भण्डार माइतिघर, फोनः ४२४०८५०
६. दुर्गा पुस्तक भण्डार, देवपाटन, पशुपती, फोनः ४४६१११६
७. जयगुरु बुक्स एण्ड स्टेशनरी, भोटाहिटी, फोनः ४२२२२१९
८. हेरिटेज पब्लिसर्स एण्ड डिष्ट्रीव्युटर्स फोनः ४२२९७७०
९. सूचना केन्द्र (पत्रिका पसल), चेम्बर चोक, पिपलबोट, हेटौडा, फोनः ०५७-५२१७३७
१०. हिमालय बुक हाउस, मणिपथ, बुटवल, फोनः ०७१-५४१००९
११. धार्मिक पुस्तक पसल, नारायणघाट, फोनः ०५६-५३१६१५
१२. दैनिक सामाग्री प्रतिष्ठान, विर्तामोड, झापा, फोनः ०२३-६९२२१८
१३. गुरू पुस्तक पसल, भोटाहिटी, फोनः ४२३९२४२
१४. श्री शिवशक्ति धार्मिक पुस्तक एवं पूजन सामाग्री केन्द्र, कावासोती, नवलपरासी, मो.नं. ९८४७२४१८०३
१५. ऋद्धिसिद्धि पूजा सामाग्री केन्द्र, विर्तामोड, झापा, मो.नं. ९८४२६९७४२२

१६. पाञ्चायन पूजा सामाग्री पसल, दमक, झापा, मो.नं. ९८५२६७८८८४
१७. हिमाल किराना एवं पूजा पसल, इटहरी, मो.नं. ९८४२०२३६९४
१८. एस. एम. एस. इन्टरप्राइजेज, महेन्द्रपुल, पोखरा, फोनः ०६१-५४१४५७, मो.नं. ९८४६८५९१७७
१९. हरेकृष्ण पूजा सामाग्री भण्डार, जेसिसचोक, वुटवल, मो.नं. ९८४७४७९२४२
२०. वैदिक पूजा सामाग्री, पुतलीबजार, नारायणघाट, फोनः ०५६-५२०९०९
२१. भट्टराई पूजा सामाग्री भण्डार, वगर, पोखरा, मो.नं. ९८५६०२६६४१
२२. वावा पूजा सामाग्री भण्डार, तीनपैनी चोक, विराटनगर, मो.नं. ९८४२२९८६५७
२३. दिपक पुस्तक पसल, झनिश्चरे, झापा, मो.नं. ९८४२६३४०६०
२४. न्यू ग्रीन हाउस पूजा सामाग्री, चिप्लेढुङ्गा, सुन्दरमार्ग, पोखरा, फोनः ०६१-५३९३००
२५. राधाकृष्ण सप्लायर्स, तुलसीपुर, दाङ, मो.नं. ९८४७८३४५२७
२६. वैभव लक्ष्मी पूजा सामाग्री एवं पुस्तक भण्डार, विर्तामोड, मो.नं. ९८४२७३१०४२
२७. लुम्विनी पूजा सामाग्री भण्डार, वुटवल, ट्राफिक चोक, मो.नं. ९८५७०३०६११
२८. भोटाहिटी बुक्स, भोटाहिटी, मो.नं. ९८५१०७३४५०
२९. निसान पूजा सामाग्री केन्द्र, भैरहवा, नारायणस्थान, मो.नं. ९८४७०६५८९६
३०. रसगङ्गा स्टेशनरी एण्ड बुक्स, विजौरी-५, दाङ, मो.नं. ९८४९०६४६१२

लेखकको परिचय

नामः मधुसूदन सुवेदी

जन्मः बि.सं. २००० ललितपुर, सानेपा।

शिक्षाः बि.ए.,बि.लिब. एस्सी एण्ड डिओसी।

सेवा : विभिन्न मन्त्रालय, विभाग, लोक सेवा आयोग, निर्देशक नेपाल राष्ट्रिय पुस्तकालय, संसद सचिवालय, सर्वोच्च अदालत, केन्द्रीय कानून पुस्तकालय आदीमा ५० वर्षको अनुभव।

संघसस्थाः सङ्कट कालीन निवारण समिति, विश्व हिन्दू महासंघ, ढुंङ्गेधारा सत्संग भवन संरक्षण समिति, सानेपा, गीता अध्ययन मण्डल स्वयम्भू, ॐ सत्सङ्ग भवन जावलाखेल, आत्मालोक सन्यास आश्रम, वागडोल, सानेपा स्वास्थ्य चौकी, अन्तर्राष्ट्रिय ब्राह्मण संघ, भारद्वाज संस्कृति सम्वर्धन केन्द्र आदि।

कृतिः हिन्दू सदाचार पद्धति, पुस्तकालय विज्ञानको उपादेयता, शारदीय दुर्गापूजा विधि, स्व.स.से.ऋषी सुवेदीको सम्झनामा शोक काव्य, सरलीकृत सत्यनारायण पूजा विधि, सरलीकृत लक्ष्मी पूजा विधि, सरलीकृत महालक्ष्मी पूजाबिधि, सरलीकृत अन्त्यपद्धति, सरलीकृत मार्कण्डेयाद्यष्ट चिरंजीवि पूजाविधि, नव ग्रहादि पाठ सहित, **Fundamentals of Library & Information Science on Nepales Response,** हिन्दू विवाहको इतिहास, सनातन हिन्दू धर्म तथा संस्कार, सरलीकृत अग्निस्थापना विधि, सरलीकृत शिलान्यास बिधि, सनातन दैनिक पूजाविधि तथा वार्षिक पर्व निर्देशिका, **Om Age Old Eternal Hindu Religion & Sacrament,** सरलीकृत स्वयम्वर पटलाञ्छन पूर्वाङ्गग्रहशान्ति सहित विवाह विधि, सरलीकृत ग्रहशान्त्यग्निस्थापन चूडोपनयन वेदारम्भ समावर्तन विधि, सरलीकृत हरितालिका र ऋषिपञ्चमी पूजाविधि, सम्पूर्ण एकादशी महात्म्य सरल पूजाविधि सहित, श्री गणेश सहस्रनाम पूजाविधि, सनातन विशेष चाडपर्व तथा धार्मिक लेख,श्रीपशुपतिनाथ र द्वादश ज्योतिर्लिङ्ग, शिवपूजाविधि सहित रूद्राष्टाध्यायी, तीर्थयात्रा संस्मरण, सरलीकृत पूर्णिमाव्रत चन्द्रमापूजाविधि, सरलीकृत मासिक श्राद्ध पद्धति, **History of the Aryan Marriage a Sacrament,** श्री स्वस्थानी व्रतकथा सरल पूजाविधि सहित, स्तोत्र पुष्पाञ्जली, आशौचनिर्णय, गरुड पुराण, नारायणबलि प्रयोग, श्री कृष्ण जन्माष्टमी, अदुःख नवमी।

भ्रमणः भारत, श्रीलंका, थाईलैण्ड, हङ्कंकङ्, चीन।